

The background of the entire page is an aerial photograph taken at sunset. It shows a town with various buildings, a winding road with light trails from cars, and a lake reflecting the golden light of the setting sun. The sky is filled with soft, white clouds. The overall scene is peaceful and scenic.

Regional turné för att främja entreprenörskap 2023–2025

IVAs Entreprenörskapsakademi

Innehåll

Inledning	4
Bakgrund och syfte	5
Målgrupper	6
Genomförande	6
Sammanfattning av deltagarnas diskussioner	8
Västerbotten	10
Västra Götaland	13
Småland	17
Dalarna	20
Värmland	25
Jämtland	29
Skåne	34
Uppsala	39
Nationell workshop	42

Inledning

»Avsikten med turnén har varit att skapa en nationell kraftsamling för entreprenörskapets utveckling i Sverige.«

Denna sammanställning innehåller resultaten från en regional turné som genomfördes av IVAs Entreprenörskapsakademi (EAK) under 2023–2025. Under turnén har ett antal workshops arrangerats i samarbete med landshövdingar i följande län: Dalarna, Jämtland, Skåne, Småland, Uppsala, Värmland, Västerbotten och Västra Götaland. Turnén avslutades med en nationell digital workshop som främst riktade sig till lärare och studie- och yrkesvägledare (SYV). Deltagarna bestod av representanter på olika nivåer från skolvärlden, akademien, näringslivet och ekosystemet kring företag.

I linje med Entreprenörskapsakademiens vision har aktiviteterna syftat till att skapa en nationell kraftsamling för entreprenörskapets utveckling i Sverige. Workshopparna har fokuserat främst på entreprenörskap i grund- och gymnasieskolan, men även intraprenörskap och entreprenörers utmaningar,

Under dessa möten har EAK fått en tydligare bild av upplevda utmaningar och möjligheter för de olika målgrupperna runt om i landet beträffande att stärka entreprenörskap både i skolan och samhället i övrigt. Avsikten har varit att utforma handlingsplaner regionalt och lokalt för att stärka entreprenörskap i skolan trots att en ny strategi inte är fastställd. I de workshops som fokuserat på skolan har vi även fått feedback på de förslagna inspelen till en ny strategi för entreprenörskap i grund- och gymnasieskolan som presenteras i rapporten "Vi utbildar för framtiden nu".

Det ingår i Skolverkets uppdrag att särskilt stimulera arbetet med entreprenörskap i skolväsendet. De ska också arbeta med insatser mot alla sina målgrupper för att utveckla arbetet med entreprenörskap, innovationstänkande och företagande i skolan. Utifrån detta uppdrag har Skolverket varit delaktiga i Entreprenörskapsakademiens regionala aktiviteter.

Bakgrund och syfte

Under våren 2023 inledde Entreprenörskapsakademien en regional turné i samarbete med landshövdingar från ett antal av landets länsstyrelser. Avsikten med turnén har varit att skapa en nationell kraftsamling för entreprenörskapets utveckling i Sverige. De regionala aktiviteterna syftar således till att samla in kunskap och erfarenheter, samt engagera och aktivera olika aktörer i arbetet genom att etablera långsiktiga samarbeten regionalt. Workshops har genomförts främst med fokus på entreprenörskap i grund- och gymnasieskolan men också intraprenörskap och entreprenörers utmaningar.

Här nedan beskrivs målsättningen för de olika spåren.

Entreprenörskap i grund- och gymnasieskolan

- Förankra förslag för ny nationell strategi för entreprenörskap i utbildningen, utifrån vår rapport "Vi utbildar för framtiden nu".
- Utveckla strategi med målsättningar för regionalt och kommunalt genomförande av våra förslag.
- Utveckla strategi och innehåll för fortsatt policypåverkan mot närings-, utbildnings-, och arbetsmarknadsdepartementen.

Intraprenörskap

- Identifiera goda exempel bland företag i Sverige.
- Utveckla nätverket kring intraprenörskapsarbetet.

Inledning

Entreprenörers utmaningar

- Utveckla nätverket av entreprenörer.
- Identifiera utmaningar och lösningar på dessa i entreprenörsdrivna företag.
- Utveckla strategi med målsättningar för regionala och kommunala lösningar av utmaningar.
- Utveckla strategi och innehåll för policyutveckling utifrån identifierade utmaningar och lösningar.

Målgrupper

Entreprenörskap i skolan: Vi har riktat oss till beslutsfattare på kommunal och regional nivå, huvudmän, utbildningsansvariga, rektorer, lärare, representanter för stödsystemet och organisationer som arbetar med entreprenörskap i skolan. Näringslivet var också en viktig målgrupp här.

Intraprenörskap: Målgruppen var större företag +100 anställda. Företagen kan även vara dotter-

bolag till internationella bolag. Detta är en svår grupp att nå. Vi har därför reviderat målgruppen till att gälla även mindre företag som antingen arbetar intraprenöriellt eller har ambitionen att göra det.

Entreprenörers utmaningar: Entreprenörer i olika stadier av sitt företagande och representanter från innovationssystemet.

Genomförande

Turnén inleddes i Umeå i april. Där genomförde EAK workshops inom alla tre områdena; En workshop avseende intraprenörskap arrangerades på residenset dag ett, och avslutades med middag och mingel. Dag två genomfördes två parallella workshops, en med fokus på entreprenörskap i skolan, och den andra kring entreprenörers utmaningar. Alla workshops har genomförts i form av interaktiva samtal och med hjälp av olika digitala verktyg för att dokumentera resultaten.

Därefter besökte EAK Göteborg i juni och arrangerade en workshop kring entreprenörskap i skolan. Det var inte möjligt att besöka residenset

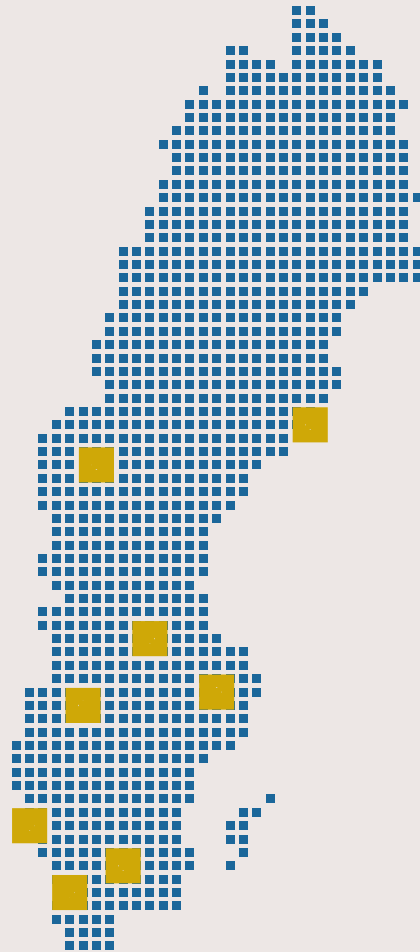
vid samma tillfälle så en workshop om intraprenörskap genomfördes där i samarbete med landshövdingen i september. Båda evenemangen var mycket välbesökta och engagerade deltagare bidrog med många värdefulla medskick.

I september arrangerades en workshop på Huseby Bruk i Småland med fokus på entreprenörskap i grund- och gymnasieskolan. Även detta event var välbesökt och resulterade i flera viktiga medskick.

Nästa workshop genomfördes i Falun den 1 oktober. En mindre grupp samlades på residenset dag ett för att tillsammans med landshövdingen foku-

FIGUR 1: Regionala workshops har genomförts på följande orter:

Falun
Göteborg
Huseby Bruk
Karlstad
Malmö
Umeå
Uppsala
Östersund

sera på entreprenörskap i skolan. Dag två genomfördes en större workshop i samband med Dalarna Innovation Days, även den med samma fokus.

Ytterligare en aktivitet genomfördes i Karlstad i november. Där arrangerades den större workshopen kring entreprenörskap i skolan på eftermiddagen med start vid lunch. Mötet på residenset genomfördes i form av ett fördjupat samtal med en mindre grupp deltagare i samband med middag samma kväll. Även där var kompetensförsörjning och entreprenörskap i skolan i fokus.

2024 genomfördes två aktiviteter som fokuserade på entreprenörskap i skolan, även dessa i samarbete med landshövdingar. En workshop arrangerades på residenset i Östersund i mars och ytterligare en workshop genomfördes på residenset i Malmö 23 april.

Samarbetet med landshövdingar fortsatte 2025 med en workshop på Uppsala slott i januari. Därefter avslutades turnén med en digital nationell workshop i augusti.

Sammanfattning av deltagarnas diskussioner

»När entreprenörskap prioriteras i skolornas årshjul, verksamhets- och handlingsplaner skapas en struktur som gör att arbetet inte blir beroende av enskilda eldsjälar.«

Resultaten från Entreprenörskapsakademiens regionala turné visar att det finns regionala skillnader i upplevda utmaningar och möjligheter kring entreprenörskap beroende på var i Sverige diskussionerna förts. Några återkommande faktorer som lyfts i såväl genomförda workshops som i diskussioner med andra aktörer har dock kunnat identifieras. En sammanställning av dessa finns här nedan och därefter redovisas resultaten separat och mer utförligt för varje län som vi har besökt.

Styrning: För att entreprenörskap ska bli en naturlig del av skolans värld krävs mer än bara goda intentioner, det behövs en samordnad och långsiktig strategi där flera faktorer samverkar. Den mest grundläggande komponenten är styrning. När entreprenörskap prioriteras i skolornas års- och verksamhets- och handlingsplaner skapas en struktur som gör att arbetet inte blir beroende av enskilda eldsjälar. Det är avgörande att rektorer och huvudmän ser värdet och tar ansvar för att frågan drivs framåt. Det behöver finnas en tydlig plan och en röd tråd i hela kedjan från huvudman, rektor och lärare. Ett tydligt direktiv från Skolverket eller kommunen kan vara startskottet för att skapa likvärdighet och kontinuitet.

Definition: Men för att styrningen ska få genomslag krävs att alla vet vad de arbetar med. Därför är definitionen av entreprenörskap en nyckelfråga. I många skolor råder osäkerhet kring vad begreppet innebär. Genom att definiera entreprenörskap som ett förhållningssätt för att träna förmågor som kreativitet, ansvarstagande och problemlösning blir det relevant för alla ämnen och alla elever. En gemensam begreppsmanual eller modul för skolpersonal kan skapa samsyn och trygghet i arbetet.

Utbildning och kompetensutveckling: För att lärarna ska kunna arbeta med entreprenörskap krävs utbildning och kompetensutveckling. Det räcker inte med inspiration, det behövs även kunskap och konkreta verktyg. Entreprenörskap bör vara en obligatorisk del av lärarutbildningen, och förstelärare i

entreprenörskap kan fungera som lokala motorer för utveckling. Genom digitala utbildningsmoduler och mentorskap mellan skola och näringsliv kan kompetensen stärkas på ett effektivt sätt.

Samverkan: En annan avgörande faktor är samverkan. Skolan behöver öppna dörren mot omvärlden. Företag, civilsamhälle och externa aktörer kan bidra med förebilder, case, praktikplatser och inspiration. Genom att skapa företagsbanker, entreprenörsråd och samverkansplattformar blir det lättare för skolor att hitta relevanta samarbeten. När elever får möta verkliga utmaningar väcks motivationen och lärandet blir meningsfullt. Det som är på riktigt blir viktigt!

Arbetssätt: Slutligen måste entreprenörskap integreras i skolans arbetssätt. Det handlar inte om att lägga till ett nytt ämne, utan om att förändra hur vi undervisar. Genom ämnesövergripande projekt, elevaktivt arbete, hands-on-metoder och verklighetsbaserade uppgifter får eleverna träna på att tänka nytt och ta ansvar. Det är ett sätt att bygga kompetens för framtiden oavsett om eleverna blir företagare eller anställda.

Entreprenörskompetens är en av EU:s nyckelkompetenser, och den grundas bland annat på kreativitet, problemlösning och initiativförmåga. Både dialogerna kring intraprenörskap och entreprenörskap visar på vikten av dessa förmågor eftersom företag efterfrågar de kompetenserna när de rekryterar medarbetare. Det är förmågor som man har nytta av både privat och i arbetslivet oavsett om man väljer en anställning eller att starta ett eget företag.

Genom att arbeta strategiskt med dessa faktorer kan entreprenörskap bli en självklar del av svensk skola.

Västerbotten

Intraprenörskap, residenset i Umeå, 25 april 2023

Ett 20-tal deltagare från både privat- och offentlig sektor samlades på residenset för en interaktiv diskussion kring intraprenörskap och dess utmaningar. Deltagarnas insikter och erfarenheter bidrog till en givande och meningsfull dialog, samt till förståelse för de utmaningar och möjligheter som intraprenörskap innebär.

Under diskussionen behandlades flera viktiga punkter och utmaningar, däribland:

- Vikten av öppenhet och transparens.
- Lagar och regelverk som begränsar.
- Incitament för att driva förändring i offentliga organisationer.
- Risktagande.
- Styrsystem (begränsningar och möjligheter).
- Förståelse och förändringskompetens.
- Ledarskap.
- Tid och resurser.
- Entreprenöriellt lärande.
- Livslångt lärande.
- Utbildning och kompetensförsörjning.
- Ofta homogena arbetsgrupper.
- Interna strukturer.
- Fokus på fördelning av pengar snarare än att skapa dem.
- Attraktionskraft för svenska företag och kompetens.
- Mer teknik i skolan.

Entreprenörskapets utmaningar, 26 april 2023

Dagen efter genomfördes två parallella workshops där det ena samlade ett 20-tal deltagare för en

dialog kring entreprenörskap och dess utmaningar. Under diskussionen behandlades flera viktiga utmaningar, och dessa sammanfattas nedan.

Utmaningar för entreprenörer lokalt/regionalt:

- Brist på mångfald och inkludering i innovationssystemet (även geografiskt).
- Tröghet i systemet för att investera i innovationer och SMEs.
- Den offentliga affären riktar sig huvudsakligen till stora bolag.
- Långsam utveckling av YH-utbildningarna.
- Brister i stödet för entreprenörer att ta sina idéer från idé till verksamhet.
- Regionala inlåsnings effekter hindrar samarbete mellan stora bolag och startups.
- Ökad konkurrens från e-handel och svårigheter att locka kunder till fysiska butiker.
- Utmaningar med att hitta lämpliga platser för företagslokaler utanför städerna.
- Utmaningar med rekrytering och kompetensförsörjning, särskilt i inlandet.
- Skev maktbalans mellan kapital/investerare och entreprenörer.

Utmaningar generellt och på nationell nivå:

- Det finns brister i stödsystemet för entreprenörer – inklusive bristande mångfald och inkludering, svårigheter att ta idéer från idé till verksamhet, regionala inlåsnings effekter, och behovet av att träna stora bolag att samarbeta med startups.
- Entreprenörer upplever byråkratiska hinder. Dessa kan omfatta bristande myndighetskontakt, ojämlikhet i spelplanen mellan olika kommuner, svårigheter med upphandlingar som i stor utsträckning är

- anpassade för stora företag, och behovet av att förenkla systemet för att bli företagare.
- Finansiering är en utmaning där ingår bristande tillgång till riskvilligt kapital, behovet av förenklad exportfinansiering, och utmaningar med att sänka tröskeln för att starta företag. Det behövs ett stödsystem riktat mot ersättning för löner när företag vill skala upp och växa.
- Kompetensförsörjning och utbildning är mycket viktigt, inklusive behovet av att utveckla utbildningar som YH-utbildningar och att rekrytera och behålla rätt personal. Det är viktigt att elever får träna entreprenörskap och entreprenöriella kompetenser under sin skoltid. Det finns också utmaningar med att rekrytera personal från utlandet, både beträffande byråkrati och integration.
- Platsattraktion – som innefattar behovet av att lösa bostadsfrågan, måla upp visioner för glesbygd, och att kommunicera effektivt om regionen/staden.
- Investerares maktbalans och flockmentalitet. Det finns behov av att ändra investerares kvav på hockeystick och att göra entreprenörer till superhjältar. Bilden av entreprenörer är ofta stereotypa.
- Andra problem kan omfatta behovet av en ny tolkning av statsstödsregler, utmaningar med generationsskifte, och stereotypa bilder av innovation och entreprenörer.
- Entreprenörer har svårt att konkurrera med större företag och skapa ett starkt varumärke, upphandlingar är ej anpassade för småföretag.

Entreprenörskap i skolan, 26 april 2023

Denna workshop genomfördes parallellt med den som fokuserade på entreprenörers utmaningar. Här deltog drygt 20 deltagare från skolvärlden, stödsystemet och akademien som lyfte ett antal idéer och förslag för att möta identifierade utmaningar. Carina Hafrén och Peter Skoglöf från Skolverket medverkade och presenterade de resurser som finns på deras webbplats för lärare och andra relevanta yrkesgrupper. Även Kåre Moberg, Fonden för Entreprenörskap, medverkade. Han lyfte fram forskning som visar på positiva effekter av entreprenörskap i skolan.

Sammanfattning av diskussionerna:

Vilka utmaningar finns idag för att fler elever ska få uppleva entreprenörskap i skolan.

Vilka utmaningar är de viktigaste att lösa?

Styrning: Det är viktigt att det finns ett övergripande tänk kring entreprenörskap från ledningen och att skapa en tydlig röd tråd genom hela utbildningssystemet. För att uppnå det krävs styrning och vägledning genom hela utbildningskedjan från Skolverket, via huvudman ner till skolans rektor. Formerna och förutsättningarna beslutas på nationell nivå, men innehåll i utbildningen utvecklas på regional och lokal nivå. Detta är ett långsiktigt arbete som måste pågå över tid.

Samverkan: Bygg nätverk på nationell, regional och lokal nivå.

Arbetsätt: Utbilda ambassadörer och synkronisera dessa som resurser för en effektiv utbildningsprocess avseende entreprenörskap i skolan. Utveckla nätverk av ambassadörer både nationellt, regionalt och på lokal nivå.

Kompetensutveckling: Fokusera på generiska kompetenser som en främjande och förebyggande åtgärd. Koppla detta till skolans uppdrag på alla nivåer för att främja samtliga elevers rättigheter till likvärdig utveckling. Generiska kompetenser ger oss verktygen som behövs. Kompetensen hos huvudmän och skolan (skolledare och lärare) måste stärkas och säkras för att de ska ha rätt mindset.

Det är mycket viktigt att få in entreprenörskap på lärarutbildningarna.

Definition: Begreppet entreprenörskap behöver förtydligas för att få konsensus kring vad förmågorna innebär i lärandeprocessen. Frikoppla det från "företagsbegreppet" och tydliggör värdet. Det är viktigt att konkretisera entreprenörskap som arbetssätt. Däremot måste olikheter när det gäller genomförandet tillåtas.

Utveckla förståelse för begreppet entreprenörskap genom hela skolgången. Det är viktigt att klargöra hur och med vilket innehåll entreprenörskapsundervisningen ska genomföras i förskolan, lågstadiet, mellanstadiet, högstadiet och gymnasiet.

Västra Götaland

Entreprenörskap i skolan i Göteborg, 1 juni 2023

Här diskuterade ett 40-tal engagerade deltagare utmaningar och möjliga lösningar för att stärka entreprenörskap i Västra Götalands skolor. Workshopen ledde också till konkreta samarbeten mellan skolor och företag. På det sättet resulterade det genomförda mötet till omedelbara positiva effekter. Här nedan sammanfattas diskussionerna.

Vilka utmaningar finns idag för att fler elever ska få uppleva entreprenörskap i skolan.

Vilka utmaningar är de viktigaste att lösa?

Styrning: Skapa en tydlig röd tråd genom hela utbildningssystemet och börja tidigt. Rektorer har stor makt när det gäller vad som ska prioriteras i skolan. Det spelar ingen roll att politiker eller övriga förvaltningsinstanser driver på om inte rektorn ser vikten av entreprenörskap.

Det finns stora olikheter mellan kommuner och skolor men också mellan olika ämnen. Det behövs en tydligare koppling till entreprenörskap i olika kurser för att det ska kännas aktuellt för lärare som har fullt fokus på sitt specifika ämne.

Samverkan: Samverkan och samordning behövs, både mellan skolor, mellan olika kommuner och

Sammanfattning av deltagarnas diskussioner

mellan skolan och näringslivet. Kontakten med arbetslivet är mycket viktig för att eleverna ska se olika alternativ för sitt kommande yrkesliv. Det kan också bidra till att lösa företags kompetensförsörjning. Det är värdefullt att bygga nätverk på nationell, regional och lokal nivå. Etablera ett entreprenörsråd där alla parter regionalt och nationellt samlas.

Kompetensutveckling: Kunskap kring entreprenörskap saknas hos pedagogerna, både inom lärarutbildningarna och när det gäller kompetensutveckling generellt. Därför är det viktigt att utbilda och kompetensutveckla relevanta yrkesgrupper.

Det är i allmänhet svårt att komma in i grundskolan med olika aktiviteter och information.

Definition: Det finns en otydlighet kring vad entreprenörskap i skolan innebär, alla har en egen definition. Det är bra att Ung Företagsamhet är verksamma i skolan men det som saknas är det entreprenöriella förhållningssättet redan från skolstarten. Det är viktigt att förstå att alla inte kan bli entreprenörer, men att alla har nytta av de entreprenöriella förmågorna.

Det gäller att förankra entreprenöriellt lärande hos lärarna som faktiskt kommer att beröras, och förklara nyttan med att de arbetar med det på ett eller annat sätt. Det är viktigt att fler inom skolans värld ser vinsterna med att jobba med dessa frågor, att övertyga förvaltningar och rektorer om värdet av att lägga tid på entreprenörskap.

EU:s fokus på kompetenser ska leda till att fler medborgare vågar gå från tanke till handling samtidigt som risken för misslyckande minimeras.

Hur kan vi stärka entreprenörskap i skolan i Västra Götaland? Bygger på befintliga förutsättningar?

Styrning: Det är en viktig fråga för politiken och förvaltningsledning, men det är rektorerna som styr i de egna skolorna.

Samverkan: Stärk upp samverkan mot företag utan att lägga det största ansvaret för kontakterna på lärarna. Det är viktigt att få företagen att se värdet i samarbetet och att de kan hitta morgondagens arbetstagare bland eleverna.

Stärk regionala strukturer för samverkan i hela regionen, mellan kommunerna. Skapa en tydlig förväntan på näringslivet kopplat till resurser och tidsåtgång. Genom strukturer och en röd tråd blir det mer tydligt vem som gör vad och det blir lättare att samverka på olika nivåer.

Kompetensutveckling: Fortbildning behövs i alla led, både för kommunledning, skolläda och skolpersonal. Lärarnas kompetens för att arbeta med entreprenörskap i grundskolan måste förstärkas och ökas. De entreprenöriella förmågorna gynnar samhället i stort, inte bara företagandet.

Förebilder: Lyft fram och sprid kunskap om goda exempel.

Definition: Entreprenörskap handlar om att bygga framtidskompetens och inte bara företag. Det är viktigt att lyfta fram goda exempel och att synliggöra organisationer som arbetar med entreprenörskap i grund- och gymnasieskolan.

Vilken målbild för att stärka entreprenörskap i skolan är viktigast att börja med i er region? Bygger på befintliga förutsättningar.

Styrning: Det är viktigt att skapa kontinuitet genom en röd tråd av insatser, gärna i form av ett årshjul. Både kommunledning, politiker och näringsliv tycker det är en viktig fråga. Rektorer kan vara både ett hinder och en möjlighet beroende på om de ser värdet av entreprenörskap eller inte. Det behövs resurser för att nå uppsatta mål inom entreprenörskap. Matcha resurserna målen?

Samverkan: Samarbete med näringslivet är nödvändigt men det saknas "brobyggare" mellan

skolan och entreprenörerna. Skolor måste kunna nyttja erbjudanden från region och företag. Skolor har oftast låg resebudget vilket innebär att företag antingen behöver komma ut till skolorna eller betala elevernas resa.

Kompetensutveckling: Lärarytbildningen spelar en viktig roll för kunskapen kring entreprenörskap hos pedagoger, både när det gäller definition av begreppet, bedömning av elevers arbete och förhållningssätt till andra ämnen. Det är viktigt att se helheten och bygga människor med kreativitet, ansvar och nyfikenhet. Entreprenörskap är en grund för social trygghet.

Definition: Arbeta med attityder och kompetens hos lärare och bredda bilden av entreprenörskap samt integreringen i andra ämnen. Det likställs oftast med företagande men det är viktigt att se det bredare perspektivet och att demokratisera entreprenörskap.

Målsättningen är att skapa Sveriges bästa skola och Sveriges bästa näringsliv i Västra Götaland!

Välj ut de idéer som du tycker är viktigast. Utveckla valda idéer till förslag. Beskriv målbild, tillvägagångssätt, ansvarig och tidsram.

Styrning: Det är viktigt att skapa en kontinuerlig modell för entreprenöriellt lärande genom skoltiden. För att uppnå det behöver man hitta en form för samverkan där olika aktörer kan agera och fatta beslut om målgrupp, tidsplan och metod.

Styrdokumentet säger att det är skolans ansvar – men inte lärarens ansvar. Därför händer inget och Skolverket är ansvariga för detta.

Samverkan: Ett "entreprenörsråd" där representer från skola, företag, kommun och region samlas skulle ge kraft för att skapa förändring. En gemensam portal där man kan sprida goda exempel och få inspiration samt konkreta tips på

hur man arbetar med entreprenörskap i skolan redan idag skulle vara mycket värdefullt. Ett sätt är att bygga vidare på den portal som finns på Skolverket.

Arbetsätt: Utnyttja fritidshem för att de har ett friare ramverk utan stoffträngsel. På det sättet kan man hitta en väg in för att arbeta med frågan, och det blir lättare att nå in med entreprenörskap på grundskolan. Ansvarig för att detta ska kunna genomföras är rektor. Starta upp Transfer igen!

Kompetensutveckling: Skolorna bör utbilda lärare så att de kan göra en bedömning av entreprenörskapsrelaterat innehåll i sina kurser. Därigenom kan man skapa förändring nerifrån och inte bara uppifrån och ner. Stora resurser läggs i dag på förstelärare och de kan arbeta med att utveckla entreprenörskap i sin skola. Entreprenöriellt lärande ska implementeras i lärarytbildningar vid olika lärosäten. Ansvar för detta ligger på respektive lärosäte.

Definition: Det är värdefullt att hitta ett gemensamt språk kring vad entreprenörskap är och hur lärare kan använda sig av detta i undervisningen. Aktiviteter kring entreprenörskap som redan idag görs i skolan bör kartläggas, och information om detta behöver spridas till både lärare och elever. Att identifiera och synliggöra det som redan finns bidrar till ökat entreprenörskap i skolan.

Mätning och progression: Påverka vad vi mäter i skolan. Ansvariga för detta är Skolverket och Skolinspektionen.

Finansiering: Det behövs finansiering med 100 miljoner för att det ska bli möjligt att nå uppsatta mål. Ansvariga för detta är politiker, näringslivet och kommunerna.

Intraprenörskap, residenset i Göteborg, 18 september

Landshövding Sten Tolgfors inledde med en presentation om den gröna omställningen i Västra Götaland. Han betonade att det är mycket viktigt att denna omställning genomförs skyndsamt för att nå de uppsatta klimat- och miljömålen i Västra Götaland, och inte minst för att klara Sveriges åtaganden gentemot EU avseende klimatmålen.

Professor Ivo Zander från Uppsala universitet presenterade sedan sin forskning och han lyfte fram att "lagom är bäst" för att lyckas med intraprenöriella satsningar. Det fungerar inte att erbjuda medarbetarna massor med tid för att kläcka idéer. Både för mycket och för lite tid har en negativ inverkan på innovationsförmågan.

Utmaningar regionalt:

- Det är viktigt att innovatörer besitter kunskap om hela kedjan och att de kan ta ett par steg på vägen för att möta upp huvudfrågan. De bör även ha som strategi att presentera sin idé på nytt lite senare vid ett nej. Då kanske tiden är mogen.
- Kulturen i företaget är viktig, att behålla kärnan i företaget men ändå tänka nytt.
- Hur kan en förändring främja styrning och KPI hos stora bolag?
- Lagen om offentlig upphandling kan medföra hinder, andra lagar och regler kan också skapa hinder för kommunala verksamheter. Det är svårt att rekrytera rätt kompetens som vill driva förändring i en organisation. Att hitta rätt personer som är tålmodiga och som orkar och kan gå från "idé till handling" tar ofta lång tid. Och kapital behövs!
- Homogena arbetsgrupper är ett problem. Mottagandet av de som är yngre är viktigt

för att kunna lära av varandra. Hur kan vi göra innovation tillsammans för att komma framåt och att verkligen göra, inte bara prata. Har vi dolda talanger som vi inte vet om och hur får vi veta var de finns?

Omvärldsbevakning är av stor vikt. Vi har en idé, kanske har någon annan samma tankar, erfarenheter osv. En självklar utmaning är frågan om kapital.

- Ledarskap ska inte innebära murar utan erbjuda möjligheter. Det finns ofta en brist på realism i visionen och om man blandar kompetenser och delar kunskap mellan olika branscher kan man komma mycket långt!
- Alla organisationer arbetar med intraprenörskap men man är olika bra på det. Hur kan man då veta om man är bra på det om man inte har ett verktyg för att mäta?

Utmaningar Sverige:

- Det måste bli tydligare direktiv från regeringen när det gäller strategier. Det är av stor vikt att vi hittar samarbetsformer mellan näringsliv, akademi, offentlig och privat sektor. Det är också viktigt att uppmuntra offentlig sektor att anställa fler från den privata sektorn för att få nya insikter.
- AI – hur väl utbildar vi våra lärare i nya tekniker? Utbildning ska stödja i nuet men också framtidens behov (psykisk ohälsa som exempel). Exempelvis biotech-företag kan samla annan kompetens. Det finns en brist på övergripande uppföljning och regelverk med ny teknik. Styr in mer offentliga pengar till intraprenörskap.
- Långa ledtider för kompetens och validering av utländsk kompetens är vansinne.

- Trångsynthet och provinsialism är problematiskt. De bästa idéerna finns oftast utanför den egen organisationen. Utvecklingen i skolan och hur man bevarar innovationsförmågan efter skoltiden? Hur kan vi ta in kompetens utifrån och hur kan vi influeras och dela med oss av våra bra idéer? Det blir en snöbollseffekt av att dela med oss – det ger väldigt mycket mer till alla!
- Dra nytta av all talang som finns i Sverige, de kulturella och sociala skillnaderna i samhället och all talang som ofta missas där. Ge alla rätt till en högre utbildning. Mitt i livet drömmer många om att starta företag men de vågar inte eftersom de inte har ekonomisk möjlighet. Att erbjuda stöd under en tid skulle kunna medföra att fler vågar.

Småland

Entreprenörskap i skolan, Huseby Bruk, 5 september 2023

Nästan 40 deltagare samlades på Huseby Bruk utanför Växjö för att diskutera hur entreprenörskap i skolan ska kunna stärkas i Småland. Utgångspunkten för diskussionerna var även här Entreprenör-

skapsakademiens rapport "Vi utbildar för framtiden nu". Länsrådet Malin Almqvist inledde och framhöll värdet av att diskutera dessa viktiga frågor. Därefter presenterade Carina Hafrén från Skolverket de resurser som finns på deras webbplats för lärare och andra relevanta yrkesgrupper.

Vilka utmaningar finns i dag för att fler ska få uppleva entreprenörskap i skolan? Vilka utmaningar är de viktigaste att lösa?

Styrning: Utbildningsförvaltning, skolledning och programansvariga lärare behöver arbeta mot gemensamma uppsatta mål. Strukturen på skolor är ofta en utmaning och orsakar både tidsbrist och lärarbrist. Det är viktigt att barn och unga får utveckla sina entreprenöriella förmågor tidigt.

Det behövs tydliga utbildningsmål från Skolverket. Det måste in i centralt innehåll och i kunskapskraven på alla kurser. Det skulle vara värdefullt om det blev ett ämne i skolan. Entreprenörskap är inte prioriterat hos rektorer i kommunala skolor när ekonomin ser ut som den gör. Det är viktigt att hela skolorganisationen bestämmer sig för att detta är viktigt.

Samverkan: Kopplingen mellan skola och näringsliv behöver bli mycket tydligare. Det finns stora utmaningar när det gäller att skapa fungerande samverkan. Näringslivet har mycket åsikter men ställer inte upp när det väl gäller.

Definition: Det behövs samsyn kring begreppet i hela kedjan från skolledning ner till lärare och elever. Det är nödvändigt att alla har kunskap om att entreprenörskap är ett förhållningssätt och att det kan genomsyra alla ämnen. Det förekommer att lärarkollegiet inte tycker att det är tillräckligt "fint" med entreprenörskap i skolan.

Det finns en osäkerhet hos organisationer som arbetar med entreprenörskap i grund- och gymnasieskolan kring vad begreppet entreprenörskap innebär. Betydelsen skiljer sig och det finns också många begrepp för ungefär samma sak.

Vilka resultat vill du att vi gemensamt strävar efter för att fler ska få tillgång till entreprenörskap i skolan?

Styrning: Utbildningsförvaltning, skolledning,

programansvariga och lärare behöver arbeta mot gemensamma uppsatta mål. Organisatoriska och strukturella utmaningar behöver lösas. Lärare saknar ofta rätt förutsättningar, har tidsbrist och känner att de belastas med fler uppgifter. Många skolor har också brist på lärare.

Samverkan: Samverkan och samordning behövs, både mellan skolor, olika kommuner och mellan skolan och näringslivet. Lärarsamarbeten är en viktig faktor för att stärka entreprenörskap i skolan. Det är också värdefullt att samarbeta med externa organisationer.

En möjlig väg är att etablera ett entreprenörsråd där alla relevanta parter lokalt, regionalt och nationellt samlas.

Arbetsätt: Se över formerna för att arbeta med entreprenörskap i skolan, och öka tillgängligheten för eleverna. Även här är lärarsamarbeten en viktig faktor för att utveckla arbetsformer och att dela erfarenheter mellan kollegor.

Kompetensutveckling: Det är viktigt att utbilda och kompetensutveckla relevanta yrkesgrupper.

Definition: Definiera entreprenörskap. Det behövs en samsyn kring begreppet hos både skolledning, lärare och elever. Ämnesintegrering är viktigt för att stärka entreprenörskap i skolan.

**Hur kan vi stärka entreprenörskap i skolan utifrån kommunala och regionala förutsättningar?
Hur kan vi lösa de prioriterade utmaningarna från researchfasen?**

Styrning: Tydliggör betydelsen av entreprenörskap och vad som förväntas. Huvudmannen efterfrågar och följer upp. Inför en lägstanivå för entreprenörskap i skolan.

Samverkan: Förstelärare i entreprenörskap bör finnas på alla skolor. De kan ansvara för samverkan

med andra skolor och även systematiskt kvalitetsarbete för att nå likvärdighet.

Samarbete med näringslivet är nödvändigt men det saknas "brobyggare" mellan skolan och entreprenörer. Det behövs hjälp till skolor att hitta kopplingar till arbetslivet och se till att det finns en uttalad roll med tydligt uppdrag som utvärderas och värderas högt.

Skapa en lista över företag som vill samverka med skolor. Då kan skolorna lättare nyttja erbjudanden från regioner och företag.

Etablera ett programråd för gymnasiet där rektorer, företag och Linnéuniversitetet diskuterar.

Kompetensutveckling: Arbeta med kunskapshöjande insatser kring entreprenörskap. Lärare måste få stöd och regelbunden kompetensutveckling.

Definition: Tillgängliggör entreprenörskap. Arbeta ämnesövergripande mellan entreprenörskap och andra ämnen. Sträva efter engagerade lärare och elever, och få elever att förstå värdet av entreprenöriellt lärande. Lyssna på eleverna!

Välj ut de idéer som du tycker är viktigast. Utveckla valda idéer till förslag. Beskriv målbild, tillvägagångssätt, ansvarig och tidsram.

Styrning: Inventera idéer och förslag med Mot nya höjder (MNH) och Ung Företagsamhet (UF). Strukturera insatser från huvudmannanivå. Ta hjälp av MNH och UF för förslag på innehåll. Låt eleverna vara delaktiga i beslut. Bygg upp förväntningar inom elevgrupperna och involvera politikerna på kommunal nivå.

Vi hoppas att utbildningsförvaltningen i vår kommun skulle kunna ta beslut om att tillsätta förstelärare på varje skola. Ansvar för detta ligger på skolledning och uppåt. Som målbild har vi bättre samsyn kring entreprenörskap och bättre samarbete mellan näringsliv och skola. Vår lösning är ett förstelärareskap.

Samverkan: Inrätta ett entreprenörsråd på skolorna bestående av lärare, elever och rektor.

Målet är att utveckla utbildningen och förbättra samverkan. Ansvarig för detta är skolan med stöd av huvudmannen.

Det bör finnas en samlad företagsbank för alla i kommunen. Man blir som skola erbjuden att besöka ett företag som blir "skolans". Upprätta kontakt, åk ut på besök och arbeta med hjälp av skolpersonalen för att hitta kopplingar till läroplanen. Samverkan mellan skola och arbetsliv kan ske med hjälp av studiebesök och besök i klassrummen. Kvaliteten i mötet får störst fokus. *Möte med en entreprenör och Bonden i skolan* är exempel på tänkbara samarbeten. Samarbeta med organisationer som verkar i gränslandet mellan skolan och arbetslivet.

Försteläraren ska verka för att utveckla och lyfta entreprenörskap på sin skola men även samverka med förstelärare på andra skolor. På det sättet stimuleras likvärdighet.

Arbetsätt: Förstelärare ska verka för att utveckla och lyfta entreprenörskap på sin skola, men även samverka med förstelärare på andra skolor. De bör ansvara för det systematiska kvalitetsarbetet, där det entreprenöriella lärandet ska ingå som en viktig del. På så vis kan förstelärargruppen driva hela skolans entreprenöriella lärande och skapa likvärdighet.

Kompetensutveckling: Mentorskap rektor/lärare och näringsliv. Bjud in skola och näringsliv till redan existerande event för att möjliggöra samverkan och utbyte. Gemensamt kommunalt beslut med "obligatoriskt deltagande" på plattform. Saknas plattform behöver detta skapas.

Mätning och progression: Förstelärare ansvarar för det systematiska kvalitetsarbetet. I detta ska det entreprenöriella lärandet ingå som en viktig del. På det sättet kan förstelärargruppen driva hela skolans entreprenöriella lärande.

Dalarna

Entreprenörskap i skolan, residenset Falun, 17 oktober 2023

Över 20 deltagare från både offentlig och privat sektor samlades på länsresidenset för att knyta kontakter och diskutera hur entreprenörskap i skolan i Dalarna ska kunna stärkas. Under workshopen föreslogs ett antal åtgärder inom följande områden: samverkan, förebilder, styrning och mätning. Även att ta hänsyn till elevperspektivet lyftes fram som betydelsefullt.

Viktiga åtgärder för att stärka entreprenörskap i skolan

- Samverkan och samskapande mellan skola, akademi och näringsliv, och även mellan olika kommuner lyftes fram som en mycket viktig åtgärd. Företag behöver öppna sina dörrar för skolorna och därigenom bidra till kompetensförsörjning och framtidens arbetskraft. Förslag uppkom om att lärare ska kunna göra prao hos företag.
- Eleverna behöver få se ett brett spektrum av förebilder, inte bara framgångsrika och innovativa företag inom tech-sektorn. Även ortens frisörsalong, snickeri, restaurang etc. har grundats av entreprenörer. När elever får träffa lokala

företag från olika branscher får de en annan bild av vad det innebär att vara entreprenör. Det är av stort värde att utveckla synen på entreprenörskap i glesbygd och vilka möjligheter som finns där. Förebilder som hittat vägen framåt genom entreprenörskap kan också vara till hjälp för elever som exempelvis har läs- och skrivsvårigheter och inte lyckas så bra i skolan.

- Styrning är av stor betydelse. Ett sätt är att utforma huvudmannaplaner och att dokumentera och ha en tydlig uppföljning av dessa. Det är också värdefullt med en SSA-samordnare (samverkan skola och arbetsliv) i varje kommun.
- Arbeta utifrån ett progressionstänk genom skolsystemet när det gäller entreprenörskap. Utforma ett tydligare kvantifierat mål om vad som ska uppnås med entreprenörskap. Detta ska inte vara tolkningsbart.

Medskick till Entreprenörskapsakademiens policyarbete

Även här lyftes samverkan, förebilder, styrning och mätning som viktiga insatser att arbeta vidare med. Dessutom lyftes behovet av att ta hänsyn till elevperspektivet. Det är viktigt att veta hur eleverna ser på entreprenörskap för att på rätt sätt kunna hjälpa dem att utveckla entreprenöriella förmågor. Definitionen av entreprenörskap betonades också.

- Koppla ihop näringslivet och skolan. Företag har ofta inte tid att ta emot elever, därför behöver vi hitta nya sätt att arbeta med praktik och prao.
- Bedriv opinionsarbete gentemot företag för att de ska förstå vikten av att samarbeta med skolan.
- Det är viktigt att hitta fokusfrågor som är relevanta för eleverna. En stor fördel är om eleverna kan få verkliga utmaningar från företag att arbeta med. *Det som är på riktigt blir viktigt.*

- Lyssna på eleverna för att få veta deras syn på entreprenörskap och vem som är entreprenör. Elever förknippar ofta entreprenörskap med innovativa patent inom tech-sektorn.
- Det är av stor vikt att definiera entreprenörskap och förmågor, och arbeta ämnesövergripande. Tillgängliggör entreprenörskap i alla ämnen. Men vi får inte fastna i diskussioner kring begrepp i ytterligare 14 år!
- Dokumentera huvudmannaplaner och följ upp dem. Arbeta också för att det ska finnas en SSA-samordnare för skola och arbetsliv i varje kommun.
- Förstelärare i entreprenörskap bör finnas på alla skolor. De kan ansvara för samverkan med andra skolor och även systematiskt kvalitetsarbete för att nå likvärdighet.

Entreprenörskap i skolan, Dalarna Innovation Days, 18 oktober 2023

Den 18 oktober genomfördes en workshop under *Dalarna Innovation Days* vid Högskolan Dalarna i Falun. Ett 30-tal engagerade deltagare samlades för att diskutera fram konkreta förslag på vad som kan göras för att stärka entreprenörskap i skolan i Dalarna. Workshopen inleddes med att Entreprenörskapsakademiens verksamhet och huvudresultaten i rapporten "Vi utbildar för framtiden nu" presenterades.

Sara Jons, Ljungbergsfonden och Maria Thulemark, Clas Ohlson Foundation presenterade där efter hur de arbetar för att långsiktigt stötta och stärka entreprenörskap i skolan i Dalarna. Sara Jons var också med i arbetsgruppen som diskuterade fram förslagen i rapporten. Hon lyfte fram att samverkan – eller ännu hellre samskapande – är avgörande för att tillgängliggöra entreprenörskap i skolan.

Sammanfattning av deltagarnas diskussioner

Även Carina Hafrén från Skolverket var med i arbetsgruppen som tog fram förslagen till en ny strategi. Hon presenterade de webinarier och resurser som finns att tillgå på Skolverkets webbplats.

Deltagarna diskuterade därefter fram utmaningar och möjliga lösningar för att stärka entreprenörskap i skolan.

Vilka utmaningar finns i dag för att fler elever ska få entreprenörskap i skolan? Vilka utmaningar är de viktigaste att lösa?

Styrning: Styrning och uppföljning är avgörande för att få saker att hända. Ledningen kan således vara en utmaning, om inte de förstår eller vill detta. Det är viktigt att få in rätt kompetenser kring entreprenörskap i samband med att man rekryterar rektorer, skolledare och/eller lärare. Lärare upplever ofta att entreprenörskap medför mer arbete. De behöver förstå att det är ett pedagogiskt förhållningssätt.

Se till att entreprenöriellt lärande kommer med i handlingsplaner för skolan (SSA-planer). Peka tydligt på att entreprenörskap ska vara med i dessa. Samtidigt är det viktigt att sänka trösklar och få ut information till lärare och ledning kring vilket material som redan finns tillgängligt.

Samverkan: Det finns en vi och dem-känsla mellan skola och näringsliv. Därför är det viktigt att näringslivet uppmuntras till att avsätta tid för aktiviteter kring skolan. Det finns mycket stöd att tillgå, därför bör de organisationer som arbetar med frågorna i skolorna synliggöras. Skolor behöver arbeta ämnesövergripande och ge lärlagen ett gemensamt ansvar för att bygga in entreprenörskap som en basal förmåga inom alla ämnen.

Arbetssätt: Det måste bli okej att misslyckas, men skolans värld är idag inte uppbyggt så. Eleverna är fostrade till att göra rätt, ha rätt svar och fokusera på den individuella prestationen. Verkligheten är inte sådan, vi måste lära elever att våga tänka öp-

pet, testa, misslyckas, inte vara perfektionistiska utan fokusera på *trial and error* och lärande. Den paradoxen och skillnaden mellan divergent och konvergent arbete och tänkande måste tas upp.

Kompetensutveckling: Det är nödvändigt att kunskap om det entreprenöriella förhållningssättet kommer in i lärarutbildningen.

Förebilder: De unga behöver förebilder, och då inte bara framgångsrika tech-företag med miljonvinster. Förebilder kan vara mer än de (ofta problematiska) influencers som idag tar plats i medvetandet hos unga. Det är ofta bättre med lokala förebilder, som kan lyftas fram genom storytelling kopplat till dem själva. Genom att medvetet lyfta fram en mångfald av entreprenörer får eleverna en annan syn på entreprenörer, och de förknippas inte bara med vita män som är ingenjörer.

Definition: Samsyn kring och en tydlig definition av vad entreprenörskap betyder är av stor vikt, både bland elever och personal. Begreppets betydelse ställer till det och blir otydligt. Det medför att vissa lärare inte ser det som aktuellt för sina ämnen. Bena ut begreppet och få alla lärarna att jobba med samma begrepp. Få lärarna att känna sig delaktiga och inte lägga över ansvaret på någon annan.

Begreppet behöver bli enklare så att alla förstår vad det innebär. Det kanske inte ens ska vara entreprenöriellt lärande – utan snarare innovationsledning. Det senare har en grund sen över 10 år som ISO-standardiserad profession och innebär samma sak men funkar både mot det privata näringslivet och offentlig verksamhet.

Mätning och progression: Det behöver finnas en tydlig plan hela vägen från yngre till äldre åldrar.

Vilken målsättning för att stärka entreprenörskap i skolan är viktigast att börja med i er region? Bygger på befintliga förutsättningar.

Styrning: Få med entreprenöriellt lärande i handlingsplaner för skolan (SSA-planer). Peka tydligt på att entreprenörskap ska vara med. I Dalarna behöver kompetensen höjas kring systematisk innovationsledning och entreprenörskap i alla lager. Det behövs bra och enkla ramverk för olika organisationer och lärosäten för att bygga in det i sin ordinarie verksamhet med avsikt att stärka barn och unga.

Samverkan: Det behövs samverkan där alla aktörer som arbetar med entreprenörskap – Ung Företagsamhet, näringslivsavdelningarna, Dalarna Science Park med flera – arbetar tillsammans. Då blir kopplingen mellan unga och verkligheten mycket tydligare. Där kan även föreningslivet, Rädda Barnen och Svenska Kyrkan delta för att få in olika perspektiv. Det behöver dock alltid finnas ett filter av kompetenta personer mellan organisationerna och barnen/ungdomarna. Då kommer perspektiven och kunskapen utifrån till de unga på ett pedagogiskt sätt som stärker deras entreprenöriella förmågor.

Arbetsätt: Öka förståelsen för entreprenörskapets möjligheter bland lärare och elever. Då kan de ta till sig koncept som redan finns utarbetade (som de inom UF). Det finns ett motstånd mot entreprenörskap när det tolkas som kapitalistiskt och egocentriskt. Organisationerna (UF och andra organisationer) kan lyfta och nyansera bilden av entreprenörskap i samtalen med eleven. De kan också hjälpa lärarna och påminna om vikten av entreprenörskap.

Erbjud hands-on-metoder till lärarna. Skapa nyfikenhet hos lärarna kring ämnet. Alla vinner på att utveckla dessa förmågor hos eleverna. Det leder till ökad studiemotivation.

I Dalarna finns mycket landsbygd och glesbygd. Där är förutsättningarna och relationen till frågan annorlunda, men det är viktigt att samarbeta med nyckelpersoner för att få in resurser, stöd och utveckling kring entreprenöriellt lärande.

Förebilder: Arbeta gärna med lokala förebilder i Dalarna, som Christina Lampe-Önnerud och andra unga entreprenörer som barn och unga kan spegla sig själva.

Mätning och progression: Det behöver finnas olika nivåer i kunskap om entreprenöriellt lärande, från nivå 1 som är till för dem som inte arbetar direkt med barn/unga men som finns i skolsystemet (administratörer, kommunikatörer, kuratorer), till nivå 2 och 3 för dem som arbetar direkt med barnen/ungdomarna. Det leder till ett gemensamt ramverk och språkbruk samt ökad förståelse och stöd för detta.

Hur kan vi stärka entreprenörskap i skolan utifrån kommunala och regionala förutsättningar? Hur lösa de prioriterade utmaningarna från researchfasen?

Styrning: Det är viktigt med en tydlig bild från huvudmännen om vad som behöver göras och av vem. Målsättningen bör vara att gå från "entreprenörskap i skolan" till "entreprenöriella förmågor". Detta kan uppnås genom att börja uppifrån ledningen, ner till pedagoger och sedan ut i klassrummet. Omfördela medel för entreprenörskap i regionen så att man satsar tidigare.

Det behövs tydlighet och mer mod att besluta ATT det ska genomföras.

Samverkan: En samling av olika aktörer i detta ämne skulle behövas i Dalarna och på så sätt skapa en *community* för frågorna. Det bör ske sektorsövergripande och involvera barn/unga. Någon måste dock vara sammankallande. Det skulle räcka med en aktiv person, för viljan, stödet och resurserna från olika organisationer finns, men däremot finns inte tillräcklig koordination.

Arbetsätt: Vi behöver nå många lärare och förmedla vad de har att vinna på det. Om de förstår vad entreprenörskap innebär och hur det påver-

Sammanfattning av deltagarnas diskussioner

kar dem blir det enklare. De behöver inspireras, få konkreta tips och hands on-metoder. Arbeta med gränsöverskridande ämnen som kan intressera både skola och näringsliv för gemensamma aktiviteter.

Kompetensutveckling: Högskolan ligger långt ifrån praktiken beträffande hur det är för lärarstudenter. Strukturen är oftast att det alltid måste vara en forskare som påstår något för att det ska vara rätt. Studenter får i allmänhet inte så mycket utrymme för att tänka själv och öva på sina entreprenöriella förmågor.

Mätning och progression: Skapa en röd tråd för eleverna från förskolan och upp till gymnasiet – en progression. Då är det viktigt att lärarna har ett bra samarbete och kan göra bra övergångar mellan årskurserna.

Välj ut den idé som du tycker är viktigast. Utveckla valda idéer till förslag. Beskriv målbild, tillvägagångssätt, ansvarig och tidsram.

Styrning: En huvudmannaplan för skola och arbetsliv (en SSA-plan) är avgörande, och i den bör finnas en tydlig arbetsfördelning där alla ser sin del i ansvaret. Formulera mål med planen. Dessa mål kan exempelvis vara ökad måluppfyllelse, ökad valkompetens, dimensionering av utbildning efter arbetsmarknadens behov, prao och APL-platser samt färre avhopp och byten under gymnasietiden och i vuxenutbildningen. Det är viktigt att huvudmännen får in det i sina planer och i skolornas årshjul. Om målen kommer in i verksamhetsrapporten och utvecklingssamtalen följs frågorna upp.

Samverkan: Koordinering av olika aktörer i Dalarna är en utmaning. Många är engagerade men det behövs en sammanhållande kraft för att samla allt engagemang. Aktörerna i Dalarna (Företagarna, Dalarna Science Park, Ung Företagsamhet m fl) behöver få möjlighet att träffa lärare och rektorer för att inspirera dem att arbeta med frågan.

Målbilden är att kompetensutveckla lärarna och ge dem konkreta tips och metoder. Här har kommunen ansvaret för att boka in olika organisationer som arbetar med entreprenörskap i skolan för att inspirera skolpersonal och visa vad de kan erbjuda. Skolverket spelar också en viktig roll genom att sprida information om detta till kommunerna som i sin tur kontakter skolor och lärare.

Kompetensutveckling: Det skulle vara värdefullt att arrangera kompetensutvecklingsinsatser för lärare och ge verktyg för att arbeta med förmågorna. Pedagogisk utveckling Dalarna (PUD) skulle kunna hålla i insatserna för alla kommuner. På det sättet får alla samma grund att arbeta med.

Förebilder: Många av de förebilder som lyfts fram i media är ljusår från elevernas verklighet. Det är viktigt att bredda bilden så att de kan identifiera sig med entreprenörer (gärna lokala för att få ytterligare igenkänning).

Definition: Retoriken bör ändras till att gälla entreprenöriella förmågor. Det saknas kunskap om metoder kring hur man arbetar med dessa förmågor i klassrummet.

Mätning och progression: Det behövs incitament för att entreprenörskap ska komma in i skolor och ämnen genom en tydligt utformad mätning för lärare och rektorer. Att ta med entreprenörskap i det systematiska kvalitetsarbetet (SKA) är en möjlig väg som inte innebär en extra börda för lärarna.

En slutlig fundering som lyftes av deltagarna under workshopen var: Krånglar vi till det för mycket? Kan vi inte bara "just do it" och arbeta framåt i små steg?

Värmland

Entreprenörskap i skolan, 13 november 2023

I mitten av november genomfördes en workshop på Scandic Winn i Karlstad. Ungefär 25 engagerade deltagare samlades för att diskutera fram konkreta förslag på vad som kan göras för att stärka entreprenörskap i skolan i Värmland.

Landshövding Georg Andrén inledde workshopen. Han har ett stort engagemang för de frågor som diskuterades och han lyfte fram sin vision för Värmland. Hans förhoppning är att regionen ska vara ledande i den gröna omställningen, barns och ungas entreprenöriella förmågor ska stärkas, och alla ska involveras och engageras.

Därefter presenterades som vid tidigare workshops Entreprenörskapsakademiens verksamhet och huvudresultaten från rapporten "Vi utbildar för framtiden nu".

Utifrån diskussioner som fördes i mindre grupper under workshopen lyfte deltagarna fram utmaningar och lösningsförslag för att stärka entreprenörskap i skolan. Gruppernas resultat var till stor del samstämmiga och de betonade särskilt behovet av styrning uppifrån för att undervisningen i entreprenörskap ska stärkas och bli mer likvärdig i regionens skolor. Styrningen behövs både på nationell- och kommunal nivå men ett första steg är att börja med den kommunala och regionala nivån.

Vilka utmaningar finns i dag för att fler elever ska få entreprenörskap i skolan?

Vilka utmaningar anser du är de viktigaste att lösa?

Styrning: Det viktigaste är att prioriteringar kommer uppifrån, från kommunerna, skolledningen och politiskt håll. I dag finns stora skillnader i engagemang hos rektorer och ledning, och detta leder till ett stort beroende av eldsjälar. Om eldsjälarna slutar försvinner också engagemanget.

Genom att göra entreprenörskap obligatoriskt, få in det i årshjulet och skapa kontinuitet kan det bli en lika naturlig del av skolans verksamhet som övriga ämnen. Får entreprenörskap en tydligare plats i läroplanen blir det inte lika personberoende och lärare kan då inte själva välja att ta med det eller inte i sin utbildning även om de behöver utgå från sina förutsättningar.

Samverkan: Det skulle vara värdefullt att skapa möjligheter för lärare att diskutera entreprenörskap sinsemellan för att därigenom höja deras kompetens. På det sättet kan de få en bredare bild av vad entreprenörskap innebär.

Arbetsätt: Entreprenörskap behöver bli förtydligat och en lika naturlig del av skolan som övriga skolämnen med en röd tråd av aktiviteter genom hela utbildningssystemet. På det sättet motverkas att entreprenörskap uppfattas som ett "modeord" som inte är aktuellt längre.

Tiden för den enskilda läraren att arbeta med dessa frågor är ofta en utmaning, men det underlättar om vi kan få lärarna att se hur de kan implementera entreprenörskap i deras befintliga lektioner – bland annat med hjälp av Ung Företagsamhets verktyg.

När det gäller grundskolan bör entreprenörskap vara ett förhållningssätt snarare än ett kortsiktigt

"temafokus" som det ofta blir. Men det kan också vara ett inslag i elevernas prao.

Kompetensutveckling: Lärarutbildningarna bör ta upp entreprenörskap och få det konkretiserat. På det sättet får de rätt förutsättningar via "train the trainer" i utbildningen. Får de dessutom stöd från ledning och rektor samt via kompetensutveckling blir förutsättningarna ännu bättre. Då kan de se att det inte är så tidskrävande som de tror att få in entreprenörskap i utbildningen.

Definition: Det är av stor vikt att konkretisera entreprenörskap som begrepp, vad det innebär och varför det är viktigt. I dag är det lite flummigt vilket gör det svårplacerat och därigenom blir det inte någons ansvarsområde. Men det leder också till utmaningar att ha en alltför snäv definition av begreppet.

Mätning och progression: Uppföljning är viktigt för att för att säkerställa likvärdighet och samsyn. Ett förslag lyftes om att eleverna skulle kunna få en bedömning i entreprenörskap motsvarande den som tidigare fanns i ordning och uppförande. Den bedömningen kan kompletteras med något ytterligare mått.

Finansiering och resurser: Det behöver finnas resurser och verktyg att nyttja. Då slipper lärare uppfinna hjulet på nytt i klassrummet och kan ta del av goda exempel, verktyg, tips och tricks som andra har använt sig av.

Vilken målsättning för att stärka entreprenörskap i skolan är viktigast att börja med i er region? Bygger på befintliga förutsättningar.

Styrning: Det är av stor vikt att i väntan på statligt initiativ skapa samsyn och beslut på kommunal nivå (de 16 kommunerna) i dessa frågor. Avsikten är då att visa på värdet av entreprenörskap. Ett första steg är att ta upp denna diskussion i de nätverk som finns, bland annat för skolchefer och kommundirektörer, och då med hjälp av regionen.

Inledningsvis kan målsättningen vara att se till att det finns förståelse, engagemang och samsyn på denna nivå. Detta måste sedan direkt ner i verksamhetsplaner och handlingsplaner för att bli verklighet. När entreprenörskap kommer in i planerna tar sig fler lärare an det.

Ett första steg kan vara att få med alla skolors ledning och antingen utforma en plan för entreprenörskap per skola eller att kommunerna har en plan för sina skolor och mäter och utvärderar utfallet. Då ökar möjligheten att entreprenörskap blir likvärdigt för alla i regionen, oavsett skola eller skolnivå.

Samverkan: Samsyn inom regionen är mycket viktigt, i de 16 kommunerna, skolchefsnätverken etc. Näringslivet och företagen behöver kliva fram som samverkanspartner till skolan. Skolor får exempelvis ofta nej när de söker praoplatser samtidigt som företagen uppger att de har problem med kompetensbrist. Det finns mycket att vinna med olika samarbeten, både för skolorna och företagen.

Genom att skapa samarbeten mellan de organisationer som idag arbetar gentemot skolan, exempelvis Framtidsfrön, Ung Företagsamhet, E-kampen och Kodcentrum samt Arbetsmarknadskunskap uppnås kontinuitet när det gäller entreprenörskap i skolan.

Arbetssätt: En utmaning finns i att elever är vana vid att lärare levererar stoff som de ska lära sig. Vi behöver vända lite på det och i stället träna eleverna i tankesättet "Hur lär jag mig att lära mig själv". Skolan lägger stor vikt vid akademiska kunskaper, men genom entreprenörskap går det att synliggöra både akademiska och andra kunskaper och förmågor, som till exempel problemlösnings- och initiativförmåga.

Definition: Lärarna skall vara bekväma och väl insatta i vad entreprenörskap är och hur man konkret kan arbeta med det i klassrummet. Det är viktigt

att synliggöra för lärare vad som redan görs för att utveckla entreprenöriella förmågor i olika ämnen, och att det är eftertraktade förmågor när eleverna kommer ut i arbetslivet. Därigenom visas styrkorna med entreprenörskap.

Mätning och progression: Det är nödvändigt att kunna mäta aktiviteter, kvalitetssäkra arbetet och inkludera kommunernas ambitioner och visioner i olika dimensioner.

Hur kan vi stärka entreprenörskap i skolan utifrån kommunala och regionala förutsättningar? Hur kan vi lösa de prioriterade utmaningarna från researchfasen?

Styrning: Entreprenörskap kan stärkas genom att respektive kommun fattar beslut om att alla kommunala skolor ska arbeta med entreprenörskap. Det behöver också skapas en handlingsplan för hur detta arbete ska implementeras.

Organisationerna som arbetar mot skolan är en värdefull resurs och skulle tillsammans med kommunerna kunna lägga en plan för arbetet med entreprenörskap. Om det kom direktiv från Skolverket eller regeringen med ett SKA-krav så kunde olika aktörer informera/stötta och tillhandahålla utbildningar och insatser till respektive kommun.

Samverkan: I Värmland finns många organisationer som gör olika saker men det blir lätt att de verkar på egna öar. Därför behöver broar byggas mellan de aktörer som finns. Det är viktigt att uppmuntra skolor att nyttja de befintliga tjänsterna och aktörerna, exempelvis Framtidsfrön, Ung Företagsamhet, E-kampen och Kodcentrum. Intresset från skolor är ofta svalt och de behöver information för att se nyttan av de tjänster och verktyg som erbjuds. Det är också önskvärt att samverka med fler företag som visar på kopplingen mellan omvärld och skola samt vikten av de entreprenöriella förmågorna.

Sammanfattning av deltagarnas diskussioner

Kompetensutveckling: Personal behöver utbildas och inspireras i entreprenörskap. Det behövs ett "resurspaket" med en röd tråd som skolor kan fånga upp och göra till sitt eget. De olika organisationerna som nämns ovan kan visa på förebilder och ett konkret HUR har andra gjort, varför har de gjort så och vad är nyttan med det. Många av dessa aktörer har redan aktiva avtal med kommunerna för fortbildning och kompetensutveckling, därför blir det enkelt att använda dem. De kan också hjälpa skolorna vidare med sina planer.

Mätning och progression: Det behöver finnas en mall för uppföljning av skolans entreprenöriella utveckling. Om den finns med i de befintliga modellerna blir det inte ytterligare mätpunkter som läggs ovanpå allt annat som ska hinnas med under en arbetsdag.

Välj ut de idéer som du tycker är viktigast. Utveckla valda idéer till förslag. Beskriv målbild, tillvägagångssätt, ansvarig och tidsram.

Även under denna diskussionspunkt fanns en stor samstämmighet bland deltagarna. Behovet av styrning betonades starkt, liksom att entreprenörskap bör bli ett obligatoriskt inslag i skolan.

Styrning: Ha med entreprenörskap i verksamhetsplaneringen för skolan. I sina olika led behöver politiker och skolchefer/skolledning säkerställa vem som ansvarar för vad i planeringen. Varje enskild kommun i Värmland (16 st) tar beslut om att det ska vara obligatoriskt att arbeta med entreprenörskap i grund- och gymnasieskolan. Alla kommunerna arbetar fram handlingsplaner, som sedan följs upp. Skolledningen måste få incitament att få in detta som krav på respektive skola. Orden måste omsättas i handling. Ansvaret ligger även här hos myndigheter och skolan.

Skapa lönetillägg för lärare som arbetar med entreprenörskap i skolan.

Samverkan: Använd befintliga nätverk för beslutsfattande om obligatoriskt entreprenörskap i grund- och gymnasieskola. Aktörerna genomför ett slags BNI-möte (BNI är ett globalt affärsnätverk) där man berättar för varandra om vilken typ av avtal och samarbeten man redan idag har med kommuner och skolor. Utifrån olikheter och likheter så koordinerar man insatserna till respektive skolor.

Definition: Skapa samsyn på skolor om vad entreprenörskap innebär för att skapa ett entreprenöriellt förhållningssätt. Ansvaret ligger här på skolorna.

Prata om entreprenörskap lärare emellan inom arbetslag. Det är lämpligt att förstelärare ansvarar för detta.

Mätning och progression: Gör entreprenöriellt lärande mer mätbart. Ansvar för detta har myndigheter och skolan. Entreprenörskap ska vara grund för bedömning i ämnesplanen. Gör entreprenörskapskursen på gymnasiet obligatorisk. Ideella aktörer kan hjälpa skolorna med frågor till utvärdering. Inför mätning och kvalitetssäkring avseende entreprenörskap på regional, kommunal och skolenivå. Utvärdera det entreprenörsarbete som redan görs på skolorna.

Finansiering: Mer resurser behövs för organisationer som jobbar med entreprenörskap i tidiga faser.

Fördjupat samtal om entreprenörskap i skolan, länsresidenset, 13 november

På kvällen bjöd landshövding Georg Andrén in till samtal och middag på länsresidenset. Där samlades representanter för både stöd- och ekosystemet, akademien, skolvärlden och organisationer som arbetar med entreprenörskap i grund- och gymnasieskolan.

Två entreprenörer som är verksamma inom mat och miljö presenterade sina företag och hur de arbetar. Det framgick tydligt att det är nödvändigt att vara kreativ, problemlösare och uppfinningsrik för att lyckas. Just de egenskaperna kan entreprenörskap i skolan bidra till att dagens elever får med sig ut i arbetslivet. Det är också egenskaper som de har nytta av oavsett om de blir anställda eller driver ett eget företag.

Under samtalet lyftes bland annat behovet av förebilder, både för skolelever och de som funderar

på att starta eget. Det är viktigt att bredda bilden av entreprenörskap. Alla kan inte och behöver inte starta ett bolag som Tesla eller Northvolt. Det finns företag i många olika storlekar och branscher, och man kan även starta företag för att kunna försörja sig om man inte får en anställning. Ett antal exempel på det sistnämnda finns inom den kulturella och kreativa sektorn. Där startar väldigt många egna bolag eftersom det sällan ges möjlighet till fast anställning.

Jämtland

Entreprenörskap i skolan, residenset Östersund, 13 mars 2024

Den 13 mars genomfördes en workshop på länsresidenset i Östersund. Ungefär fyrtio engagerade deltagare samlades för att diskutera fram konkreta förslag på vad som kan göras för att stärka entreprenörskap i skolan i Jämtland.

Landshövding Marita Ljung inledde och deltog sedan i workshopen. Hon har ett stort engagemang för de frågor som diskuterades och lyfte fram vikten av den här typen av samtal där deltagare från skolsystemet, näringslivet och olika delar av ekosystemet delar med sig av sina förslag och idéer.

Därefter presenterades Entreprenörskapsakademiens verksamhet och huvudresultaten från rapporten "Vi utbildar för framtiden nu" och Skolverket visade vilka resurser som finns på deras webbplats. Åre kommun lyfte fram hur de arbetat på ett framgångsrikt sätt med samverkan mellan skola och näringsliv och Ung Företagsamhet presenterade

resultat från en nyligen genomförd studie om deras utbildningskoncept.

Utifrån diskussioner som fördes i mindre grupper under workshopen lyfte deltagarna fram utmaningar och lösningsförslag för att stärka entreprenörskap i skolan. Insikterna från diskussionerna tyder på att det finns ett starkt behov av samordnade ansträngningar på både regional och nationell nivå för att förbättra och stärka entreprenörskapet i skolan. Det handlar om att skapa strukturer, öka engagemanget och säkerställa politiskt och administrativt stöd för att göra entreprenörskap till en integrerad del av utbildningssystemet.

Vilka utmaningar finns i dag för att fler elever ska få entreprenörskap i skolan?

Vilka utmaningar anser du är de viktigaste att lösa? Vad saknas i dag?

Styrning: Det som lyftes fram som viktigast att lösa är att utforma en ny nationell plan för entreprenör-

skap i skolan. Det behövs också politisk prioritering på kommunal nivå om att entreprenörskap är viktigt, och att lyfta entreprenörskap på agendan genom att visa fördelar och samhällsvinst på lång sikt. Den röda tråden behöver finnas genom hela utbildningssystemet från förskolan till universitetsnivån. Utöver detta behövs struktur och en plan som visar på en bredare bild av vad entreprenörskap innebär och de förmågor som eleverna behöver. Genom att påvisa ett tydligt värde blir det lättare att få upp entreprenörskap högre på "kravlistan".

En kartläggning behöver genomföras för att se om det finns branscher som är extra utsatta, där det finns luckor som vi behöver fokusera på och stärka. Det är viktigt att någon eller några tar initiativ för att få saker att hända.

Samverkan: Undersök vilka former för samverkan som finns när det gäller grundskolor och gymna-

sieskolor i regionen. Att lyfta entreprenörskap på agendan i dessa forum skulle vara bra. Förstelärare kan få mandat som grupp och samverka. De ska inte bara finnas på enskilda skolor utan även på kommunal nivå.

Arbetsätt: Det finns ett lärarberoende. Om läraren är intresserad av entreprenörskap ökar elevernas chanser att få entreprenörskap i skolan. Och om läraren däremot *inte* har ett sådant intresse får eleverna i mycket mindre utsträckning träna på entreprenörskap under sin skoltid. Rektorns inställning har också stor betydelse. Entreprenöriellt lärande måste introduceras i tidig ålder, redan på fritids och förskola, och då handlar det om *förmågor*. När barn leker är vi inne i entreprenörskapet!

Det gäller att få lärare att känna att entreprenörskap är en naturlig del av undervisningen som både underlättar och förbättrar deras arbete. Ge-

nom att arbeta ämnesövergripande kan entreprenörskap som tankesätt genomsyra undervisningen oavsett ämne och kurs.

Elever vill göra saker som är på riktigt med utgångspunkt i exempel från arbetslivet. Lärare behöver få hjälp med att se att vissa saker de redan gör berör entreprenörskap. Det gagnar alla att förmedla till eleverna i olika moment, oavsett ämne eller kurs, att de arbetar med entreprenörskap (exempelvis kreativitet, nytänkande, problemlösning). Det är också viktigt att arbeta med uthållighet hos eleverna. Idag ska belöningen ske direkt, vilket är ett problem.

Kompetensutveckling: Det är av stor vikt att entreprenörskap integreras i lärarutbildningen. Entreprenörskap behöver också bli en del av utbildningen för rektorer samt studie- och yrkesvägledare. Genom att få in ämnet i utbildningar för relevanta yrkesgrupper blir det ett naturligt inslag i allas profession, identitet och verktyg. Utöver detta behövs kontinuerlig kompetensutveckling för befintliga lärare och andra yrkesgrupper.

Förebilder: Entreprenörer från olika branscher är viktiga förebilder för eleverna, och därför är det så värdefullt att de besöker skolorna. Möten med lokala förebilder kan tända en låga hos eleverna, få dem att se möjligheter och förknippa entreprenörskap med andra typer av företag än Tesla och Northvolt.

Definition: Det är av stor vikt att få en gemensam bild av vad entreprenörskap innebär eftersom alla har sina egna tolkningar. Med en tydlig definition skapas en trygghet kring begreppet så att alla kan förhålla sig till det. Entreprenörskap förknippas ofta med företagande och det är viktigt att bredda begreppet till att även omfatta ett entreprenöriellt förhållningssätt. Lärarna pratar oftast inte om entreprenörskap med eleverna. De tränar på förmågorna men kallar det inte för entreprenörskap.

Mätning och progression: Det är av stor vikt att sätta mål och följa upp, att utgå från vad vi vill med entreprenörskap och vilka mål vi ser med arbetet.

Vilken målsättning för att stärka entreprenörskap i skolan är viktigast att börja med i er region? Bygger på befintliga förutsättningar.

Styrning: Den röda tråden när det gäller entreprenörskap behöver finnas hela vägen genom utbildningssystemet. Det skulle vara värdefullt med ett nätverk i Jämtlands län som utvecklar en handlingsplan för entreprenörskap i skolan.

Samsyn och samverkan: Ett nav i form av ett lokalt Science Center skulle kunna verka som resurs för förskolor, grundskolor, gymnasium och lärarutbildning.

Det framgångsrika exemplet i Åre kan lyftas fram under en nätverksträff som arrangeras för studie- och yrkesvägledare tillsammans med rektorer. Ung Företagsamhet och Handelskammaren kan sedan kroka arm för att hjälpa kommuner och skolor att komma i gång med liknande samarbeten.

Arbetsätt: Inventera vilka goda exempel som finns. Arbeta ämnesövergripande och få in entreprenörskap i exempelvis svenska och engelska, och utforma tydliga instruktioner för hur det arbetet kan genomföras.

Ett viktigt mål är att samarbeta med näringslivet på olika sätt, både att få in företag in till skolan och att få ut eleverna till företag. Syftet med respektive besök bör tydligt framgå och även vilka förmågor som ska tränas.

Kompetensutveckling: Kommunförbundets ansökningar till svenska ESF-rådet angående samverkan mellan skola och arbetsliv bör inkludera föreläsningar av Handelskammaren och Ung Företagsamhets utbildningspaket. På det sättet blir de aktiviteterna samordnade tillsammans med resurserna.

Sammanfattning av deltagarnas diskussioner

Förebilder: Att visa upp det framgångsrika exemplet i Åre på olika sätt skulle kunna uppmuntra andra kommuner att genomföra liknande samarbeten och aktiviteter.

Definition: Målet är att konkretisera entreprenörskap ner på individ och ämnesnivå. Det ska vara lätt att göra rätt!

Hur kan vi stärka entreprenörskap i skolan utifrån kommunala och regionala förutsättningar? Hur kan vi lösa de prioriterade utmaningarna från researchfasen?

Styrning: Det behövs politisk prioritering avseende entreprenörskap i skolan. Inför en regional samordnare för att stärka entreprenörskap i regionens skolor på grund- och gymnasienivå. Detta kan göras tillsammans med exempelvis Handelskammaren, Svenskt Näringsliv och Mittuniversitetet. Regionen och kommunen behöver gå i bräsch för att föra in entreprenörskap i sina verksamheter, detta för att föregå med gott exempel och vara en attraktiv arbetsgivare. Det finns i dagsläget inga betygskriterier kring entreprenörskap och detta kan vara en orsak till att det inte ges så mycket prioritet.

Utarbeta strukturer på liknande sätt som Åre kommuns projekt "Samverkan skola – arbetsliv" Synliggör också NTA-lärares kompetenser för att öka möjligheterna för kommuner att rekrytera sådana lärare. I dagsläget är det främst ekonomiprogrammen som samarbetar med Ung Företagsamhet. Men deras utbildningskoncept passar även skönhetsbranschen, bygg och anläggning samt andra yrkesinriktade program. I vissa kommuner har kommunen tagit ett större ansvar för UF-företagen.

Samsyn och samverkan: Samverkan kan ske på många olika sätt. Jämtland Härjedalen är såpass "litet" att samordning bör kunna ske i regionen och samma resurs kan användas av flera skolor för att utbilda lärare i entreprenörskap. Regionen skulle kunna spela en större roll och driva projekt på läns-

nivå utifrån erfarenheterna av samarbetsprojektet i Åre kommun. Målet är att alla regionens kommuner ska vara med. Det finns ett stort värde i att lyfta fram lyckade exempel och lära sig av varandra.

Att återkoppla till rektorer från den nyligen genomförda workshopen på residenset kan ha positiva effekter. De kan i sin tur lyfta uppkomna förslag med sina förvaltningschefer. När det gäller samarbete mellan skola och näringsliv är det värdefullt om företag delar med sig av goda exempel till andra företag. Detta kan leda till att fler företag ser värdet av att samarbeta med skolan.

Arbetsätt: Det är svårt att få till praoplatser runt om i länet. En lösning för detta är att utforma en bank med uppgifter som kan lösas vid prao. NTA-lådor är ett exempel på hur det skulle kunna se ut. Lyft fram lekens betydelse som grund för entreprenörskap. Man är kreativ, samarbetar och lär när man leker. Därför är det viktigt att prata om detta redan i förskolan. Använd olika typer av fysiska länderum.

I mesta möjliga utsträckning bör näringslivet inkluderas i undervisningen. Det kan ske genom studiebesök och att bjuda in föreläsare till skolan.

Kompetensutveckling: Entreprenörskap på lärarutbildningar är av stor betydelse för spridning och likvärdighet av entreprenörskap, och om möjligt bör detta integreras i kursutbudet på Mittuniversitetets lärarprogram.

Definition: Använd begreppet *entreprenörskap* i skolan redan från start. Öka medvetenheten om entreprenörskap samt entreprenöriella förmågor. Även samhällsentreprenörskap och värdeskapande bör beaktas. Både hos Coompanion och inom idrotten finns exempel på hur det kan göras.

Välj ut de idéer som du tycker är viktigast. Utveckla valda idéer till förslag. Beskriv målbild, tillvägagångssätt, ansvarig och tidsram.

Under denna diskussionspunkt lyftes många värdefulla förslag från deltagarna och en omröstning av dessa genomfördes. Ett par av exemplen rörde att ta fram ett digitalt utbildningsmaterial för att underlätta för pedagogerna, och en digital Casebank som skulle ge eleverna tillgång till relevanta uppgifter.

Topp 5 via det digitala verktyget CoDigital:

1. Vid utbildning i entreprenörskap skulle det vara av stort värde om eleverna får riktiga uppgifter som är användbara i alla ämnen. Det skulle kunna lösas med en digital casebank som är länsövergripande. Ansvarig för casebanken skulle kunna vara Samling Näringsliv eller Peak Innovation, eller båda organisationerna tillsammans.
2. Fortbildning kring entreprenörskapets betydelse och användning till pedagoger och rektorer på grundskolenivå är mycket viktigt. Detta skulle kunna göras med hjälp av ett digitalt utbildningsmaterial som pedagoger kan arbeta med.
3. Det behövs en samordnare som ansvarar för att fylla på den digitala aktivitets- och kunskapsbanken som pedagoger och andra i skolan kan ta del av och hämta inspiration från. Ansvarig för detta kan vara Samling Näringsliv eller Kommunförbundet, eller båda organisationerna. Men varje kommun, skola och enhet behöver utforma en egen handlingsplan och besluta hur de arbetar på sin skola.
4. Rundabordssamtal med utbildningsansvariga och tillväxtansvarig inklusive politiker bör genomföras. Detta kan bidra till att skapa samsyn när det gäller betydelsen av entreprenörskap och samverkan mellan skola och arbetsliv. Kommunförbundet är sammankallande.
5. En samverkansplattform för skola och näringsliv skulle ha stort värde. Samling Näringsliv får i uppdrag att skapa en sådan nod där skola och

näringsliv möts. Innehållet i plattformen kan fokusera på bland annat ambassadörsnätverk och att erbjuda skarpa utmaningar från företag som anpassas för att lösas av elever i grundskolan.

Övriga

6. Ta fram en bas av uppgifter som kan användas av flera skolor, gärna med praktisk koppling.
7. Knyt företag till NTA-lådor. Där ska det finnas riktiga uppgifter som är knutna till företagets verksamhet. Respektive NTA-ansvarig i kommunerna sköter detta tillsammans med företagen.
8. Inför förstelärartjänst i entreprenörskap. Ansvariga för detta är skolchefer.
9. Inför entreprenörskap på lärarprogrammet. Ansvariga beträffande detta är Mittuniversitetet och Yvonne von Friedrichs.
10. Se till att kommunen har en handlingsplan för skola/omvärld.
11. Samverkansmöte på två nivåer: kommundirektör (tjänstesidan) samt politiker (motsvarande nivå) där frågan om entreprenörskap diskuteras och synliggörs. Diskussionen ska inkludera praktiska exempel som UF och Åres arbete. Kommunförbundet ansvarar för detta tillsammans med regionens sammankallande funktion.
12. Definiera vad entreprenörskap i skolan innebär för respektive årskurs och vilka förmågor som ska tränas.
13. Kartlägg regionens starka förmågor som handlar om idrottande och idrottsevenemang samt kultur tillsammans med egenföretagande, och koppla dem till entreprenöriella förmågor.

Sammanfattning av deltagarnas diskussioner

14. I en digital plattform med goda exempel ska elever, företag och andra engagerade kunna både lägga in och använda de exempel som finns. Plattformen behöver vara modererad. I en sådan plattform ska goda exempel från andra regioner, exempelvis Kronoberg, också läggas in, man behöver inte uppfinna hjulet igen.
15. Kommunicera framgångssagor genom storytelling. Ansvarig för detta är Ung Företagsamhet.
16. Projektansökan till ESF-rådet för *Samverkan skola arbetsliv* bör göras. Där ska befintliga verktyg från Ung Företagsamhet och Handelskammaren inkluderas. Ansvarig Kommunförbundet.
17. TIPS: Skolverket har en modul för undervisande lärare och rektorer som rör studie- och yrkesvägledning och entreprenörskap. Se modul 3: <https://larportalen.skolverket.se/moduler/M931/3>

Skåne

Entreprenörskap i skolan, residenset Malmö, 23 april 2024

Den 23 april genomfördes en workshop på länsresidenset i Malmö. Ungefär trettiofem engagerade deltagare samlades för att diskutera fram konkreta förslag på vad som kan göras för att stärka entreprenörskap i skolan i Skåne. Vid detta tillfälle medverkade även tre elever från gymnasiet och bidrog med sina perspektiv.

Landshövding Anneli Hulthén inledde och deltog sedan i workshopen. Hon har ett stort engagemang för de frågor som diskuterades och lyfte fram vikten av den här typen av samtal där deltagare från skolsystemet, näringslivet och olika delar av ekosystemet delar med sig av sina förslag och idéer.

Anna Pettersson är regional utvecklingsdirektör inom Region Skåne och även hon lyfte fram värdet av att samlas och tillsammans hitta vägar för att stärka entreprenörskapet.

Därefter presenterades Entreprenörskapsakademiens verksamhet och huvudresultaten från rapporten "Vi utbildar för framtiden nu" och Skolverket visade vilka resurser som finns på deras webbplats.

Utifrån diskussioner som fördes i mindre grupper under workshopen lyfte deltagarna fram utmaningar och lösningsförslag för att stärka entreprenörskap i skolan. Deltagarna identifierade utmaningar och föreslog lösningar, exempelvis strukturer för att integrera entreprenörskap i utbildningssystemet, kompetensutveckling för lärare och skollära samt involvering av olika intressenter. Man betonade också vikten av att flytta ut entreprenöriellt lärande utanför klassrummet och skapa en plattform för att samla och synliggöra verktyg för lärare. Deltagarna påpekade även att entreprenörskap behöver prioriteras för att fler unga ska slutföra gymnasieutbildningen och kunna möta framtidens arbetsmarknad.

Vilka utmaningar finns i dag för att fler elever ska få entreprenörskap i skolan?

Vilka utmaningar anser du är de viktigaste att lösa? Vad saknas i dag?

Styrning: Det finns många olika intressenter men ingen äger frågan om definitionen av entreprenörskap och entreprenöriella förmågor. Det är svårt att få eleverna motiverade om inte lärarna och rektorerna är engagerade, att de har struktur, tid och förståelse. När det inte finns en struktur som ser till att det genomförs och att det är tydligt för alla blir det inte av eller kräver eldsjälar.

Samverkan: Det finns ingen samsyn. Vissa skolor arbetar i högre utsträckning med Ung Företagsamhet och andra betydligt mindre. Frågan om varför vissa lärare arbetar med entreprenöriellt lärande men inte alla bör utredas, liksom varför bara vissa elever nås.

Arbetsätt: Tid är den största bristvaran i skolan. Att få klassen engagerad och motiverad innebär oftast att man vinner tid, och entreprenöriellt lärande är ett arbetsätt som bidrar till detta. Det är viktigt att anpassa åtgärder och utbildning efter de förutsättningar som finns. En utmaning finns i att hitta sätt att lyfta in entreprenörskap som ett alternativ till den reguljära skolplanen.

Gymnasieeleverna som deltog i workshopen hade uppfattningen att utbildningen inom Ung Företagsamhet är väldigt praktiskt inriktad och innehåller väldigt lite teori.

Kompetensutveckling: Det är av stor vikt att entreprenörskap integreras i lärarytbildningen. Entreprenörskap behöver också bli en del av utbildningen för rektorer samt studie- och yrkesvägledare.

Sammanfattning av deltagarnas diskussioner

Det finns ett stort behov av kompetensutveckling för lärare och skolledare.

Förebilder: Entreprenörer från olika branscher är viktiga förebilder för eleverna. En viktig funktion med förebilderna är att entreprenörskap i skolan får koppling till verkligheten, det kan vara exempelvis via praktik eller i bedömningen.

Definition: Ibland kan det vara negativt att kalla det entreprenörskap. Det är grundläggande förmågor som går att paketera på ett annorlunda sätt. Det gäller att hitta balans mellan förmågor (som är väldigt viktigt) och företagande (paketeringen). Lärarna pratar oftast inte om entreprenörskap med eleverna. De tränar på förmågorna men kallar det inte för entreprenörskap.

Mätning och progression: Genom att knyta entreprenörskap till SKA (Systematiskt Kvalitetsarbete) eller annan kvalitetsredovisning säkerställs att de entreprenöriella förmågorna tränas kontinuerligt över tid och inte bara under exempelvis en tema-vecka.

Hur kan vi stärka entreprenörskap i skolan utifrån kommunala och regionala förutsättningar? Vad är första steget för att komma dit?

Styrning: Entreprenörskap och företagsamhet ska inte bara finnas i ett fåtal program, det ska genom-syra de flesta programmen. För att det ska bli verk-lighet måste det komma direktiv från staten och Skolverket samt från skolledningen. Det ska finnas med i läroplanen. Lärarna får därefter utforma un-dervisningen utifrån sina förutsättningar. Entreprenörskap i skolan bör prioriteras för att fler unga ska slutföra gymnasieutbildningen.

Lärare har ofta begränsade förutsättningar och väldigt lite tid för att arbeta med entreprenörskap i skolan. Exempelvis medför besparingskrav gene-rellt att utrymmet för lärarna är ansträngt, och i skolor som har socioekonomiska utmaningar blir

det andra frågor som prioriteras. Entreprenörskap i skolan prioriteras lätt bort till förmån för annat.

SYV-organisationen behöver analyseras och bör utvecklas i riktning mot att agera som en bättre brygga mellan näringsliv och skola.

Första steget för att stärka entreprenörskap i sko-lan är att skapa en nationell strategi så att region och kommun kan förhålla sig till den. Därefter be-höver politikerna i kommunen efterfråga entrepre-nörskap så att verksamhetschefer och rektorer får det på sitt bord.

Samsyn och samverkan: En idé är att få andra krafter att bidra, till exempel ideella organisationer. Samtidigt kan skolan vara en sluten värld med risk att man konkurrerar om tid med eleverna, vilket gör det svårt för andra att komma in och bidra.

Arbetsätt: Vi behöver integrera entreprenörskap med befintliga mål i skolans värld och tydliggöra hur entreprenörskap i skolan kan bidra till att fler unga tar sig genom gymnasieskolan.

Förebilder: Rektorerna kan hämta goda exempel inom kommunen och sprider dem sedan ner i verk-samheten.

Definition: Kunskap om definitionen av entrepre-nörskap är en viktig faktor för att få likvärdighet och hur man ska arbeta med det.

Välj ut de idéer som du tycker är viktigast. Ut-veckla valda idéer till förslag. Beskriv målbild, tillvägagångssätt, ansvarig och tidsram.

Under denna diskussionspunkt lyftes ett antal förslag från grupperna och därefter genom-fördes en individuell omröstning av dessa. Här betonades att inslag av entreprenörskap i utbild-ningen för lärare och andra relevanta yrkesgrup-per är centralt. Det medför med stor sannolikhet en ökning av andelen elever som får ta del av

entreprenörskap och entreprenöriella förmågor under sin skoltid.

Förslagen inkluderade också att utforma en handlingsplan för entreprenörskap av Skolverket och att skapa en plattform för att knyta ihop entreprenöriellt lärande med omvärlden. Det är även viktigt att flytta ut lärandet utanför klassrummet och att undvika onödig administration för lärare. Andra förslag inkluderade att skapa nationella tävlingar för entreprenörskap och att ändra namn på studie- och yrkesvägledare till framtidscoach.

En del av dessa förslag har också betonats i Entreprenörskapsakademiens rapport "Vi utbildar för framtiden nu".

Topp 5 via det digitala verktyget CoDigital:

1. En handlingsplan bör utformas av Skolverket för att entreprenörskapsstrategin i sitt nuvarande utförande ska få ett större genomslag. Det är viktigt att förtydliga syfte, roller och ansvar i denna handlingsplan. Det är också av stor vikt att fokusera på de entreprenöriella förmågorna eftersom arbetsmarknaden kommer att se helt annorlunda ut om 50 år. Då har många av dagens arbetsuppgifter försvunnit och i stället finns helt nya som vi inte kan överblicka i dag.
 2. Både lärarutbildningar och utbildning för rektorer ska obligatoriskt innehålla kunskap om entreprenöriella förmågor och hur man praktiskt arbetar med det.
 3. En plattform som kan knyta ihop det entreprenöriella lärandet med omvärlden bör skapas och stöttas. Det är också viktigt att utveckla och lyfta de metoder för entreprenörskap i skolan som finns hos främjare, näringslivet och andra aktörer.
 4. Att samla och synliggöra verktyg för lärare i hur de kan arbeta med entreprenöriella förmågor i sin vardag skulle vara värdefullt. Lärarna ska kunna hitta svar på frågor som "Hur kan jag som lärare få in ännu mer kreativitet, kritiskt tänkande, initiativförmåga och projektplanering etc. i just mitt ämne?"
 5. Eleverna är trötta på att sitta i skolbänken. Flytta därför ut entreprenöriellt lärande utanför klassrummet. Det är viktigt att de får möjlighet att komma ut och möta exempelvis företag. Minst 2 gånger i månaden bör aktiviteter genomföras utanför klassrummet. Det kan till exempel handla om besök hos näringslivet, kommunen och att genomföra en walk and talk i parken kring givna ämnen.
- #### **Övriga:**
6. Det är önskvärt med ett politiskt beslut på nationell nivå om att få in entreprenörskap i kursplanen som tvärssektoriellt ämne.
 7. Skollagen behöver förändras och förtydligas avseende entreprenöriella förmågor samt krav och förutsättningar utifrån tid och befintliga resurser i skolan. Detta ska gälla genom hela utbildningssystemet från förskola upp till universitetsnivå. Här kan en ny entreprenörskapsstrategi vara ett verktyg. Ansvariga för detta är Sveriges regering, Skolverket och alla vi som har möjlighet att påverka.
 8. Utforma enkla verktyg och knep som engagerar elever till att arbeta entreprenöriellt. "Flip classroom" så att eleverna kan ta mer ansvar, få ledarskap och vara med och skapa.
 9. Det kan ha stor betydelse att arbeta ifrån ett underifrån-perspektiv, genom att sprida goda exempel om hur man kan träna de entreprenöriella förmågorna. För att detta ska bli möjligt krävs tid och pengar. Finansiering till sådana projekt kan sökas från ESF-rådet eller liknande. På det sättet kan kommun och regioner få resurser för att sprida exemplen.

10. Undersök om det finns exempel på en kommun/skola där man integrerat entreprenörskap i undervisning en längre tid och att det gett tydliga skillnader på skolresultat. Synliggör sedan det exemplet för andra och lyft fram vad som krävs för att erhålla goda resultat. Om ett sådant exempel inte finns kan ett pilotprojekt skapas och följas upp.
11. För att skapa en bättre arbetssituation för lärarna bör onödig administration tas bort. Lägg i stället in mer tid till välbefinnande, inspiration och planering.
12. Inrätta en nationell tävling för förskolan, skolan och gymnasiet för att lyfta fram bäst entreprenörskap: "Årets entreprenörsskola". IVA skulle kunna vara huvudman för detta och det är redan förankrat i region Syd.
13. Klyftan mellan näringslivet och skolan kan överbryggas med en mer ändamålsenligt anpassad SYV-organisation som ingår under kommuners näringslivsenhet. Namnet på studie- och yrkesvägledare bör samtidigt bytas till exempelvis framtidscoach.
14. Låt entreprenörskap bli ett obligatoriskt ämne i varje program. Visa upp de olika alternativ som finns, inte bara Ung Företagsamhet. Men detta ska inte medföra att entreprenöriellt lärande tas bort från andra kurser.
15. Termen *entreprenörskap* skapar ibland utmaningar, även om vi avser entreprenöriella förmågor. Kanske kan det vara relevant att paketera det under en annan etikett, till exempel livsförmågor eller arbetslivsförmågor. Inom EU pratar man om Entrecomp och Lifecomp där Lifecomp har just denna inriktning-
16. Byt namn på studie och yrkesvägledarrollen till något intressantare.

Uppsala

Entreprenörskap i skolan, Uppsala slott, 30 januari 2025

Den 30 januari genomfördes en workshop på Uppsala slott. Ungefär trettiofem engagerade deltagare samlades för att diskutera fram konkreta förslag på vad som kan göras för att stärka entreprenörskap i skolan i Uppsala län.

Cecilia Magnusson, länsråd i Uppsala län, inledde workshopen. Hon har ett stort engagemang för de frågor som diskuterades och lyfte fram vikten av den här typen av samtal där deltagare från skolsystemet, näringslivet och olika delar av ekosystemet delar med sig av sina förslag och idéer.

Därefter presenterade IVAs Entreprenörskapsakademi sin verksamhet och huvudresultaten från rapporten "Vi utbildar för framtiden nu". Slutligen visade Skolverket vilka resurser som finns på deras webbplats.

Utifrån diskussioner som fördes i mindre grupper under workshopen lyfte deltagarna fram utmaningar och lösningsförslag för att stärka entreprenörskap i skolan. Deltagarna identifierade utmaningar och föreslog lösningar, exempelvis strukturer för att integrera entreprenörskap i utbildningssystemet, kompetensutveckling för lärare och skolledare samt involvering av olika intressenter. Man betonade också vikten av att öka samverkan med näringslivet och att samla

Sammanfattning av deltagarnas diskussioner

och synliggöra verktyg för lärare. Deltagarna påpekade även att lärarkåren är en tuff grupp att förändra och få att jobba annorlunda, men att ett lärarcertifikat i entreprenörskap kanske kan vara en lösning.

Vilka utmaningar finns i dag för att fler elever ska få entreprenörskap i skolan?

Vilka utmaningar anser du är de viktigaste att lösa? Vad saknas i dag?

Styrning: Beroende på skolledning och lärare så arbetas det olika mycket med förmågorna kopplade till entreprenörskap. Det är svårt att få eleverna motiverade om inte lärarna och rektorerna är engagerade, att det finns struktur, tid och förståelse.

Samverkan: Det behövs mer samverkan mellan skola och näringsliv, och mer praktik. Eleverna behöver få möjlighet att arbeta med case från näringslivet. Civilsamhället har ett stort ansvar att bekräfta och bemöta barn och ungdomar. Bredda entreprenörskap till exempelvis fotbollstränaren, ridläraren, lärare i musikkolan och andra som möter våra barn och ungdomar. Koppla på externa organisationer för att stötta lärarna inom entreprenörskap och som kan integrera näringslivet på ett tydligare sätt.

Arbetsätt: Ett förslag är att Skolverket tar fram moduler för entreprenörskap (främst förmågorna) i skolan och då kanske framför allt för grundskolan. Det behövs mer kunskap om möjliggörande teknik för att utveckla entreprenöriella förmågor. Frågan är komplex och det är svårt att säga att en sak är lösningen. Men vi valde att fokusera på de som utbildar och träffar eleverna varje dag – de kan göra skillnad i vardagen. Förutsättningar för att jobba med detta som lärare måste stärkas. Det måste få högre status som ämne, det måste bli lugnare i klassrummen (flera resurser) och lärarna behöver mer kunskap i ämnet (lärarutbildning).

Kompetensutveckling: Kompetensen hos lärarna är det viktigaste att lösa och det krävs struktur för att lyckas med detta. Lärarprogrammet måste inkludera entreprenöriellt lärande på ett självklart sätt.

Förebilder: Konsten, kulturen, klimatet och företagandet – alla delar i entreprenörskap är så viktiga. Det är svårt men det viktigaste är på något sätt att synliggöra frågan och att få individen att hantera sitt liv och ta ansvar för sin framtid. Många kriminella ungdomar är fantastiska entreprenörer men blir endast sedda och bekräftade av "fel" människor.

Definition: Ibland kan det vara negativt att använda benämningen entreprenörskap eftersom det ofta förväxlas med att bli egenföretagare. Att diskutera *förmågor* i stället för det entreprenöriella kan vara en framgångsfaktor och då fokusera på kreativitet och ansvarstagande. De förmågorna blir en fördel för individerna när de går ut i arbetslivet.

Hur kan vi stärka entreprenörskap i skolan utifrån kommunala och regionala förutsättningar? Vad är första steget för att komma dit?

Styrning: Dela handlingsplanen för Järfälla kommun om hur man praktiskt kan integrera entreprenörskap med kommun- och regionstyrelser. Den planen är beprövad och ett framgångsexempel. Det kommer att leda till att beslutsfattare ser goda exempel med konkreta resultat, vilket leder till ökade resurser och höjd prioritet. Rektor och huvudman behöver stå bakom inriktningen på arbetet och visa vägen.

Första steget för att stärka entreprenörskap i skolan är att inrätta regionala nätverk på olika nivåer (lärare, rektor, huvudman) och lyfta fram goda exempel och inspiration.

Samsyn och samverkan: Samverka med föreningar och företag som kan använda skolans arena för att möta elever på raster och efter skolan. Eleverna får på det sättet arbeta med olika projekt där de på

riktigt får vara entreprenöriella med "riktiga" människor utanför skolans värld.

Arbetsätt: Involvera civilsamhället mer för att få nya och andra arenor som kan lyfta entreprenörskap, exempelvis ledare inom idrottsrörelsen där unga leder unga. Det visar entreprenörskap på riktigt.

Förebilder: Rektorerna kan hämta goda exempel inom kommunen och sedan sprida dem ner i verksamheten. Skapa inspiration och visa upp goda exempel. Skolor som har ett lyckat arbete kan lyftas fram.

Definition: Det behövs mer tvärvetenskapliga resurser i skolan så att entreprenörskap genomsyrar alla ämnen. Entreprenörskap är inte ett enskilt ämne för sig, det är en förmåga man utvecklar och detta kan uppstå överallt. Det måste berättas och lyftas för alla lärare. På så sätt kan fler lärare inse vikten av entreprenörskap.

Välj ut de idéer som du tycker är viktigast. Utveckla valda idéer till förslag. Beskriv målbild, tillvägagångssätt, ansvarig och tidsram.

Under denna diskussionspunkt lyftes ett antal förslag från grupperna och därefter genomfördes en individuell omröstning för prioritering av dessa. Här betonades att inslag av entreprenörskap i utbildningen för lärare och andra relevanta yrkesgrupper är centralt. Detta medför med stor sannolikhet att fler elever får ta del av entreprenörskap och entreprenöriella förmågor under sin skoltid, och även till en ökad samsyn.

En del av de förslag som lyftes har också betonats i Entreprenörskapsakademiens rapport "Vi utbildar för framtiden nu".

Topp 3 via det digitala verktyget CoDigital:

1. I lärarutbildningen skulle entreprenörskap kunna vara en obligatorisk och tydlig del.

Där får blivande lärare själva utveckla sitt entreprenörskap och lära sig hur man lockar fram och ser det hos andra.

2. Skolverksmoduler för entreprenöriella förmågor som underlättar för lärare att kunna arbeta med kompetensutveckling kring dessa förmågor och hur det kan implementeras i olika ämnen.
3. Samhällsutveckling och analys: Ungdomsperspektivet saknas ofta i helikopterperspektivet. Låt skolorna och eleverna delta i att ta fram lösningar på befintliga utmaningar. Dessa kan identifieras i de regionala analyserna och strategierna, exempelvis regional utvecklingsstrategi (RUS).

Övriga:

4. Skolan måste få en tydlig riktning om att entreprenörskap SKA genomföras med ett direktiv och tydliga krav på uppföljning. Det behövs också tydliga verktyg att arbeta med.
5. Nationellt: Skolverket kan bygga upp moduler så att inte var och en själv måste uppfinna hjulet. Ta fram gemensamma standarddokument och mallar för att uppnå kursmål, APL, examensmål osv.
6. Ta fram en "kub", alltså stöd och material tillgängligt för lärare, så att lärarna har incitament och verktyg att utveckla den entreprenöriella förmågan hos eleverna inom alla ämnen.
7. Närmare samverkan och samarbete med civilsamhället. Använd skolan som arena på skolans villkor. Skolan ska ta taktpinnen och sätta villkoren. Med ett sådant koncept kan föreningar och företag vara en naturlig del av skolans värld, bekräfta, belöna och möjliggöra när idéer omsätts till handling.

Sammanfattning av deltagarnas diskussioner

8. Lokalt behövs mentorer från näringslivet, ett nätverk av mentorer som lärarna kan använda och bjuda in. Näringslivsmentorer till lärare kan fungera som bollplank, men de är även viktiga för yngre elever genom att berätta om yrken och förmågor och anställningsbarhet. De kan vara goda förebilder och skapa intresse för yrkeslivet.
9. Nätverk för alla nivåer i skolan inklusive rektorer saknas idag. Nätverk ger möjlighet till erfarenhetsutbyte och inspiration. Byt namn på studie och yrkesvägledarrollen till något intressantare.
10. Undersök vad som pågår internationellt och ta vara på de goda idéerna.

Nationell workshop

Digital workshop, 20 augusti 2025

Den 20 augusti 2025 genomfördes ett digitalt samtal i workshopformat, som riktade sig främst till lärare och studie- och yrkesvägledare (SYV). Syftet med samtalet var att fånga upp dessa gruppers konkreta erfarenheter och idéer och därför var frågeställningarna något annorlunda ställda än tidigare. Ett tjugotal deltagare från hela landet diskuterade utmaningar de har mött när det gäller entreprenörskap i undervisningen, och vilka steg som kan tas för att fler elever ska få ta del av entreprenörskap under sin skoltid.

Frågeställningarna som diskuterades var följande:

Vilka utmaningar möter du när det gäller entreprenörskap i undervisningen?

- Det är viktigt att få in entreprenörskap i alla gymnasieutbildningar och då med olika fokus beroende på inriktning. Elever på Samhällsvetenskapliga programmet med beteendelinriktning (SABET) vill tjäna samhället. På ekonomiprogrammet med inriktning ekonomi (EKEK) kan det handla om att producera och sälja idéer. Barn och Fritidsprogrammet (BF) kan fokusera på fritid, hälsa och ledarskap. Det är

utmanande för lärare som är intresserade och motiverade att arbeta med entreprenörskap att få med det i poängplanen.

- Lärare kan påminnas om möjligheten att arbeta med entreprenörskap på olika sätt genom projekt, fokus på hälsa etc. Teknikprogrammet på Björknäsgymnasiet i Boden använder Ung Företagsamhet, och där ingår att få elevernas förståelse för att deras företag behöver lönsamhet.
- Att lära sig entreprenöriella kompetenser är en del av ämnet entreprenörskap. Det är viktigt att eleverna förstår skillnaden mellan förmågorna och att starta företag och även var de befinner sig i processen. Elever behöver få en tydlig bild av de etablerade koncept och alternativ som finns att tillgå utifrån deras individuella behov.
- En utmaning är att det ofta bygger på eldsjälar som driver entreprenörskapsfrågan på skolan. Motivationen och kunskapen är olika hos lärarna. Hur bygger man in i den strukturen så det inte blir personbundet? Uppföljning efterfrågas ej av rektorer och skolchefer.

- En utmaning är att det nu föreslås att ta bort begreppet entreprenörskap i läroplanen.
- Haparanda kommun har infört ett beslut om att entreprenörskap ska erbjudas i varje skola, men även där är det svårt att få bredd.

Vilka konkreta steg kan tas på din skola för att fler elever ska få entreprenörskap under sin skoltid? Vilka tas redan nu?

- Det behöver fattas ett beslut på skolan att man vill ta detta på allvar. Det är en nödvändighet. Om man inte har det idag kan lärare och studie- och yrkesvägledare driva på och försöka få med rektorn i detta arbete. Om det finns eldsjälar på skolan kan en del av deras tid läggas på att boka in möten med rektorn för att övertyga om vikten av att inkludera entreprenörskap i undervisningen.
- Det är värdefullt att föra en dialog mellan lärare, SYV och rektor för att dela idéer och erfarenheter med varandra.
- För att få fler elever intresserade kan man få eleverna själva att dela med sig till andra program. Visa på goda exempel. Om någon skola har bra verksamhet så kan det inspirera andra skolor. På det sättet efterfrågar eleverna undervisning i entreprenörskap.
- Man skulle kunna arrangera ett framtidsseminarium och sammanföra elever med olika organisationer som arbetar med entreprenörskap i skolan.

Vad behöver du som lärare för att integrera entreprenörskap i din undervisning?

- Stöd från ledning och rektor i arbetet är helt avgörande.
- Det skulle vara värdefullt med någon typ av samrådsgrupp för att samla eldsjälarna. De kan

då utbyta erfarenheter och få tips om hur man ska nå ut till fler lärare och elever.

- Nacka kommun skapar synergieffekter i samarbete med skolorna. Innovationstävlingar med fokus på hållbarhet genomförs i grundskolorna, och det finns möjlighet att vinna 10 000 kronor för det bästa konceptet.
- Det är viktigt att prata om förmågorna. Eleverna vet att de arbetar i projektform men de har inte kunskap om att det handlar om entreprenörskap och entreprenöriella kompetenser. Det här är extra viktigt på grundskolan. Förmågorna är viktiga oavsett vad eleverna väljer att ta sig för senare i livet. Alla startar inte företag.
- Entreprenörskap bör erbjudas i alla gymnasieskolans kurser och finnas i alla gymnasieprogram. Formulera då gärna målen för entreprenörskap i förhållande till hållbarhet i grundskola, gymnasieskola och på universitetsnivå. Fokus bör ligga på att utveckla de entreprenöriella förmågorna.
- Det är en fördel att lägga Ung Företagsamhet (UF) i samband med gymnasiearbetet eftersom det tar mycket tid att starta och driva ett UF-företag. På det sättet blir arbetet mer tidseffektivt.
- Ett utökat utbyte med andra gymnasieskolor är värdefullt.
- Gemenskapen är viktig. Och att som lärare kunna ha kul!

Förslag till koncept för att stärka entreprenörskap i skolan

1. Gör en kampanj på TikTok om entreprenörskap med fokus på förmågorna. Jobba genom en influencer som funkar för målgruppen.

Sammanfattning av deltagarnas diskussioner

2. Bygg en Toolbox med en massa goda exempel på vad man kan göra i klassrummet och på skolan. En blandning av stora och små aktiviteter man kan testa och köra på sin skola.
3. Hitta projekt för lärare att delta i, det finns mängder där ute.
4. Kontakta ett företag i skolans närhet att samarbeta med i t.ex. att bygga hemsidor, eller mer handlingskraftigt genom att företaget levererar ett problem där eleverna kan komma på olika lösningar.
5. Ha förebilder; entreprenörer, företagare och anställda som är entreprenöriella på besök i skolan, eller genom att besöka företag.
6. Erbjud en utbildningsmodul för rektorer om entreprenörskapets roll och funktion. Konkreta sätt att implementera, genomföra och mäta aktiviteterna på skolan. Kanske kan detta vara på initiativ av Skolverket.
7. Genomför E-kampen på alla skolor!

Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien är en fristående akademi med uppgift att främja tekniska och ekonomiska vetenskaper samt näringslivets utveckling. I samarbete med näringsliv och högskola initierar och föreslår IVA åtgärder som stärker Sveriges konkurrenskraft.

Utgivare: Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA), 2025

Box 5073, SE-102 42 Stockholm

Telefon: 08-791 29 00

IVA-R 528

ISSN: 1100-5645

ISBN: 978-91-89181-74-8

Författare: Helene Thorgrimsson, IVA

Projektleddning: Helene Thorgrimsson, IVA

Layout: Pelle Isaksson, IVA

Denna sammanställning finns att ladda ned på www.iva.se.

Kungl. Ingenjörsvetenskaps
Akademien